YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA YURTDIŞI HİZMET BORÇLANMASI İŞLEMLERİNDE SİGORTA BAŞLANGICININ BELİRLENMESİ[*]

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem YORULMAZ[**]

ÖZET

Sosyal güvenlik hakkı, temel bir insan hakkı olup hem uluslararası belgelerde hem de hukukumuzda güvence altına alınmıştır. Sosyal güvenliğin sağlanmasına yönelik yol gösterici nitelikteki uluslararası belgeler ışığında imzalanan ülkemizin taraf olduğu ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri de bulunmaktadır. Türk Hukukunda sigortalıların sosyal güvenliklerini sağlamaya yönelik birçok düzenlemeye yer verilmiştir. 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanunla yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenliklerini sağlamaya yönelik önemli adımlar atılmıştır. Uzun süre yurtdışında yaşayıp ülkesine dönen kişilerin ülkesinde hiç sigortalı çalışmasının olmaması veya sigortalı çalışması olmasına rağmen bu çalışmanın ilerideki yaşayacağı sosyal risklere karşı korumaya yetmeyecek ölçüde olması durumunda yaşayacağı mağduriyeti önlemek için 3201 sayılı Kanunla ve ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri ile koruyucu hükümlere yer verilmiştir. Ülkemizin taraf olduğu ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri, vatandaşlarımızın sözleşmeye taraf ülkedeki çalışmalarının ve bulundukları sürenin Türkiye'de yapılan çalışma gibi sayılması, her iki ülkedeki hizmetlerinin birleştirilmesi vb. birçok sosyal güvenlik hakkını barındırmaktadır. Ülkemizde zaman içerisinde yapılan yasal değişiklikler ile sosyal güvenlik hakkının kapsamının genişletilmesi sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yurtdışı Borçlanması, Ev Kadınları, Türk Vatandaşı, Sigortalılık Başlangıcı, İşsizlik Süreleri, Zorunlu Göçe Tabi Tutulanlar, Yaşlılık Sigortası, Sosyal Güvenlik Sözleşmesi.

---

[*] DOI: 10.33432/ybuhukuk.1113381 – Geliş Tarihi: 06.05.2022 – Kabul Tarihi: 21.06.2022.

[**] Kırıkkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı, cyorulmaz@kku.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5160-4128.

IN THE LIGHT OF THE SUPREME COURT DECISIONS, DETERMINATION OF INSURANCE INITIATION IN FOREIGN SERVICE BORROWING TRANSACTIONS

ABSTRACT

The right to social security is a fundamental right and is guaranteed by both international documents and Turkish Constitution. There are also bilateral social security agreements to which Turkey is a party, in the light of the international documents that guide the provision of social security. There are many regulations in Turkey ensuring the social security of the insured. With the Law No. 3201 on the Evaluation of Turkish Citizens' Social Security for the Time They Spent Abroad, important steps have been taken to ensure the social security of Turkish citizens living abroad. In order to prevent the victimization of people who have lived abroad for a long time and returned to their country, if they do not have any insured work in their country or if this work is not sufficient to protect them against social risks they will experience in the future, protective provisions are included in the Law No. 3201 and bilateral social security agreements. Bilateral social security agreements to which Turkey is a party, counting Turkish citizens' work in the contracting country and the period they are in as working in Turkey, combining their services in both countries. It includes a number of social security rights. In Turkey, with the legal changes made over time, the scope of the right to social security has been expanded.

Keywords: Foreign Borrowing, Housewives, Turkish Citizen, Beginning of Insurance, Unemployment Periods, Forced Migration, Old Age Insurance, Social Security Contract.

GİRİŞ

Sosyal güvenlik, kişilerin karşılaşması muhtemel risklere karşı korunma ve geleceklerini güvence altına alma isteğinin bir sonucudur. Kişilerin huzur ve refah içerisinde ileride karşılaşabileceği sosyal risklere karşı kendini güvende hissetmek istemesi, sosyal güvenliğin var oluş nedenidir. Kural olarak sosyal sigortalılık zorunlu olmakla birlikte belli durumlarda isteğe bağlı sigortalılık da mümkündür. Finansmana diğer katkıda bulunanlarla birlikte sigortalı sayılanlardan, Kanun'da belirtilen oranlarda sigorta primi alınmakta ve bu şekilde prim ödenerek çalışılan süreler sigortalının hizmetine dâhil edilmektedir. Bazı durumlarda fiili çalışma olmamasına rağmen bu süreler, çalışılmış gibi kabul edilerek kişinin isteğine bağlı olarak sonradan primi ödenmek suretiyle sigortalılık hizmetinden sayılmasına imkân sağlanmıştır. Sosyal güvenlik sisteminde bu durum hizmet borçlanması olarak ifade edilmektedir. Hizmet borçlanmasından yalnızca sigortalı değil, hak sahipleri de yararlanabilmektedir. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda hizmet borçlanmaları, yurt içi ve yurt dışında geçen sürelerin borçlanılması olarak iki farklı şekilde düzenlenmiş olup hangi hallerde hizmet borçlanmasından yararlanılabileceği tek tek belirtilmiştir.

Çalışmamızın konusu, Yargıtay kararları ışığında yurtdışı hizmet borçlanması işlemlerinde sigorta başlangıcının belirlenmesidir. Birinci bölümde yurtdışı hizmet borçlanmasının genel esaslarına yer verilmiş, yurtdışı hizmet borçlanmasının tanımı ve koşulları ile Türk hukukundaki ve uluslararası belgelerdeki düzenlemeler incelenmiştir. İkinci bölümde ise yurtdışı hizmet borçlanma işlemlerinde sigorta başlangıcının belirlenmesi ve buna ilişkin Yargıtay kararlarının değerlendirilmesi detaylı şekilde yapılmıştır.

I. YURTDIŞI HİZMET BORÇLANMASINA İLİŞKİN GENEL ESASLAR

A. TANIMI

Sigortalının ücret aldığı dönem için prim ödeme gün sayısından bahsedilirken, ücret ödemesinin bulunmadığı, iş sözleşmesinin askıya alındığı veya sigortalının çalışmadığı dönemlerde ise prim ödeme gün sayısından

bahsedilmez[1]. Kural bu olmakla birlikte sigortalılıkta geçmeyen bazı sürelerin sonradan uzun vadeli sigorta primleri ödenerek primi ödenen sürelerin sigortalılık süresinden sayılmasına imkân sağlayan sosyal sigorta işlemine hizmet borçlanması adı verilmektedir[2]. Bu hak, hem sigortalıya hem de hak sahibine tanınmıştır[3]. Kanunda sayılan bazı süreler için hizmet borçlanması yapılabilmesi mümkündür[4]. Hizmet borçlanmasının yurtiçinde ve yurtdışında geçen hizmetlerin borçlanması olarak iki farklı türü bulunmaktadır. Konumuz itibariyle yalnızca yurtdışı hizmet borçlanması incelenecektir.

Yurtdışında altı buçuk milyonu aşkın vatandaşımızın yaşadığı bilinmektedir[5]. Yurtdışına uzun süreli çalışmaya giden Türk işçiler için bulundukları ülke sosyal sigorta mevzuatı uygulanmaktadır. Bulundukları ülkenin sosyal güvenlik sistemi yoksa veya koşulları ağırsa sosyal güvenceye sahip olmadan yurda dönmeleri mümkün olabilmektedir[6]. Yabancı ülkelerde çalışan veya aktif çalışması olmamakla birlikte yurtdışında bulunan Türk vatandaşları, Türkiye'de sigorta girişlerinin bulunmaması veya bulunsa dahi aylık bağlanmasını sağlayacak miktarda olmaması durumunda yurda döndüğünde sosyal güvencesiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklardır[7].

---

1 **Uşan, M. Fatih** (2009) Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s.427; **Ocak, Saim** (2011) Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Yurtdışı Hizmet Borçlanması Hakkında 29.09.2010 Tarihli Kararın İncelenmesi, Çalışma ve Toplum Dergisi, C:29, S:2, s.315.

2 **Sümer, Haluk Hadi** (2021) Sosyal Güvenlik Hukukuna Giriş, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, s.245; **Güzel, Ali/Okur, Ali Rıza/Caniklioğlu, Nurşen** (2021) Sosyal Güvenlik Hukuku, 19. Baskı, İstanbul, Beta, s.584; **Tuncay, Can/Ekmekçi, Ömer** (2021) Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 21. Baskı, İstanbul, Beta, s.751; **Andiç, Seda/Andiç, Bilgehan** (2013) Yurtdışı Hizmet Borçlanması Uygulamasının Değişim Süreci ve Uygulamanın Değerlendirilmesi, Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, S:88, s.25.

3 **Korkusuz, Refik/Uğur, Suat** (2022) Sosyal Güvenlik Hukuku, 8. Baskı, Ankara, Ekin, s.358.

4 **Canbolat, Talat** (2011) "Yurtdışı Hizmet Borçlanması Yapanlar da Kademeli Geçişten Yararlanır": Başterzi, Süleyman, Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan, C:II, s. 2254; **Ocak,** s.315.

5 <https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa> , s.e.t. 24.04.2022.

6 **Sözer, Ali Nazım** (1998) "Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Türkiye'de Emeklilik İçin Borçlanmaları", Prof. Dr. Metin Kutal'a Armağan, TÜHİS, Ankara, s.631.

7 **Başterzi, Süleyman** (2002) "Yurt Dışı Hizmet Borçlanmasında "Yurda Kesin Dönüş Koşulu", Kamu- İş, C:6, S:4, s.20; **Sümer,** s.251; **Diken, Mehmet Emre** (2013) Türk

Sosyal güvencelerini sağlayabilmek için düzenlenen yurtdışı hizmet borçlanması, yurtdışında bulunulan bazı sürelerin sosyal sigorta işlemleri açısından Türkiye'de geçmiş gibi değerlendirilmesidir[8].

B. KOŞULLARI

1. Türk Vatandaşı Olmak veya Doğumla Türk Vatandaşı Olup da Çıkma İzni Alarak Türk Vatandaşlığını Kaybetmiş Olmak

3201 sayılı Kanunun 1. maddesinde Türk vatandaşları ile doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerin on sekiz yaşını doldurduktan sonra Türk vatandaşı olarak yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri, bu sürelerin arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile yurtdışında ev kadını olarak geçen sürelerinin diğer koşullar da mevcutsa bu Kanun hükümlerine göre sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirileceği belirtilmiştir. Yurtdışı hizmetlerinin borçlanması için temel koşul, Türk vatandaşı olarak geçen ve belgelendirilen sürelerin mevcut olmasıdır[9].

Yargıtay, on sekiz yaşını doldurmadan önceki yurtdışı sürelerini borçlanmasının mümkün olmayacağı yönünde karar vermiştir[10]. Türk

---

Vatandaşlığını Kaybeden Kişiler Yurtdışı Borçlanma ile Emekli Olabilirler mi?, Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, S:88, s.81.

8 **Uşan,** s.254; **Başterzi, Fatma** (2006) Yaşlılık Sigortası, 1. Baskı, Ankara, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, s.212; **Tuncay/Ekmekçi,** s.768.

9 **Güzel, Ali/Ocak, Saim** (2006) Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına İlişkin Yeni Düzenlemeler ve Yargı Kararları Hakkında Genel Bir Değerlendirme, Legal İSGHD, S:12, s.1352; **Okur, Ali Rıza** (2006) Yurtdışı Hizmet Borçlanması ve Türk Vatandaşlığı Koşulu, Karar İncelemesi, Çalışma ve Toplum Dergisi, S:3, s.101; **Ergin, Hediye** (2008) Son Değişiklikler Işığında Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Legal İSGHD, S:18, s.561; **Canbolat,** s.2256; **Topçu, Umut** (2010) Yurtdışı Hizmet Borçlanması Yapabilmek İçin Borçlanma Tarihinde Türk Vatandaşı Olmak Zorunlu mudur?, Sosyal Güvenlik Dünyası, S:70, s. 61; **Aras, Ahmet** (2010) Yurtdışı Hizmet Sürelerinin Borçlanılmasına Genel Bir Bakış ve Borçlanma Şartları, -I-, Çözüm, S:98, s.278; **Çavuş, Ö. Hakan** (2005) Yargı Kararları ve Sosyal Güvenlik Kurumu Uygulamaları Kapsamında Son Değişikliklerle Birlikte Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Çalışma ve Toplum Dergisi, S:4, s.42; **Diken,** s.82.

10 Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, E:2020/10858, K:2021/8027, T:10.06.2021, www.sinerjimevzuat.com.tr, s.e.t 28.0 4.2022.

vatandaşlığı ile yabancı ülke vatandaşlığı devam edenler, çifte vatandaşlığı bulunanlar da bu yasal düzenlemeden faydalanabilecektir[11].

Doğumla Türk vatandaşı olmasına rağmen Bakanlar Kurulu'nun kararı ile Türk vatandaşlığından çıkmasına izin verilen ve vatandaşlıktan çıkma belgesini alarak Türk vatandaşı olmadığı bir dönemde, Türk vatandaşıyken yaptığı çalışmaları borçlanmak isteyen kişinin, borçlanma talebinde bulunulduğu esnada Türk vatandaşı olmadığı gerekçesiyle davalı Kurum tarafından borçlanma talebinin reddedildiği bir uyuşmazlıkta Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Türk vatandaşlığından izinle çıkan ve borçlanma talep tarihinde Türk vatandaşı olmayan davacının, Türk vatandaşlığından izinle çıkmadan önce yurtdışında gerçekleşen çalışma sürelerine ilişkin borçlanma hakkının, Türk Vatandaşlık Kanunu ile kazanılmış hak sayılarak korunduğu gözetilmek suretiyle anılan süreye ilişkin borçlanma isteğinin kabulü yönünde hüküm kurulması gerektiğine karar vermiştir[12]. Yargıtay'ın verdiği bu kararlar, sosyal güvenlik hakkının korunmasında ve güvencenin artırılmasında çok önemli bir yere sahiptir.

10.09.2014 tarihinde yasal değişiklik yapılarak Bakanlar Kurulu Kararı ile çıkma izni verilerek Türk vatandaşlığından çıkan kişilerin de Türk vatandaşı olduğu dönemleri borçlanabilmesinin önü açılmıştır. Öncesinde sadece "Türk vatandaşları ile" ifadesine yer verilmişken değişiklik sonrası "doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybedenler" ifadesi de eklenmiştir[13]. Böylece, doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak

---

[11] **Kılıçoğlu, Mustafa** (2002) Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma, 1. Baskı, Ankara, Turhan, s.83; **Sümer,** s.251; **Şimşek, Akın** (2008) Yurtdışı Borçlanma ve 3201 Sayılı Kanunun Uygulanması, Vergi Raporu Dergisi, S:105, s.96; **Uşan,** s.254; **Çavuş,** s.41.

[12] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E:2010/10-210, K:2010/240, T:28.04.2010, kararın incelenmesi **Dönmez, Birten/Kızıltaş, Gülen** (2003), Gülen, Türk Vatandaşlığından İzinle Çıkanların 3201 sayılı Kanun Çerçevesinde Borçlanması, Sosyal Güvenlik Dergisi, S:1, s.132; Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, E:2010/8194, K:2011/15524, T:21.11.2011, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t. 27.04.2022.

[13] 6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun'un 28.maddesi ile 3201 sayılı Kanunun 1. maddesinde değişiklik yapılmıştır. **Sözer, Ali Nazım** (2020) Yurtdışında Çalışan Türk Vatandaşlarının Türkiye'de Emeklilik Hakları: F. Almanya Örneğinden Bir Değerlendirme, Legal İSGHD, C:17, S:67, s.1106.

suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenlerin yurt dışında Türk vatandaşı olarak çalıştıkları süreleri, 3201 sayılı Kanuna göre borçlanmalarına imkân tanınması amaçlanmış ve bu kişilerin hizmet borçlanması yaparak yurtdışı sürelerini sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirebilmesi sağlanmıştır.

2. On Sekiz Yaşını Doldurmuş Olmak

Yurtdışı hizmetlerinin borçlanması için diğer bir koşul ise; Türk vatandaşı olarak geçen ve belgelendirilen sürelerin bulunması ve borçlanma talebinde bulunacak kişinin borçlanmayı istediği sürelerde ve borçlanma talebinde bulunduğu esnada on sekiz yaşını tamamlamış olmasıdır[14]. On sekiz yaş koşulu, borçlanma hakkının kullanılabilmesi için getirilen ehliyet koşulu olup mahkeme kararıyla ergin kılınan kişinin bu koşulu sağladığından bahsedilemeyecektir[15]. Yabancı ülkelerde yaşayan ev kadını vatandaşlarımızın bir kısmının evlenerek daha on sekiz yaşını doldurmadan yurtdışına gittikleri bilinmekle birlikte bu durumda olan ev kadınlarının evlenme ile reşit olmuş olmalarına bakılmaksızın, Kanunun açık hükmü gereği on sekiz yaşını doldurduktan sonraki süreleri borçlanmaları mümkün olacaktır[16]. On sekiz yaşını doldurmadan önceki çalışmaların borçlanılması mümkün değildir[17]. Nitekim Yargıtay, 18 yaşını doldurmadan önceki yurtdışı sürelerini borçlanmasının mümkün olmayacağını belirtmiştir[18].

3. Borçlanmaya Esas Yurtdışı Süreleri Bulunmak

a. Genel Olarak

Türk vatandaşları ile doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni alarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerin on sekiz yaşını doldurduktan sonra

---

[14] **Sözer,** s. 631**; Sümer,** s.251; **Başterzi, s.**212; **Çavuş, Ö. Hakan** (2005) Yargı Kararları ve Sosyal Güvenlik Kurumu Uygulamaları Kapsamında Son Değişikliklerle Birlikte Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Çalışma ve Toplum Dergisi, S:4, s.42; **Karakaş, İsa/Hançer, Bekir** (2006) Tüm Yönleriyle Soru ve Cevaplarıyla/Açıklamalı-Gerekçeli Sosyal Güvenlik Reformu, 1. Baskı, Ankara, Türk Hava Kurumu, s.184.

[15] **Laçiner**, s.618.

[16] **Ergin** (2008), s.562.

[17] **Kılıçoğlu,** S.83; **Başterzi,** S.224; **Çavuş,** s.42.

[18] Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, E:2020/10858, K:2021/8027, T:10.06.2021, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 28.04.2022.

yurtdışında geçen hangi süreleri borçlanabileceği büyük önem taşımaktadır. 3201 sayılı Kanunun 1. maddesine göre; yurt dışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri, bu sürelerin arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile yurtdışında ev kadını olarak geçen sürelerin bulunması durumunda yurtdışı hizmet borçlanması yapabilmeleri mümkün olabilecektir.

b. Çalışılarak Geçirilen Süreler

Sigortalılık süresi, borçlanma kapsamındaki sürenin bulunduğu ülke kanunlarına göre ikamet süreleri hariç olmak üzere çalışmış veya çalışılmış süre olarak kabul edilen süreleri ifade etmektedir[19]. Diğer bir ifadeyle uzun vadeli sigorta kollarına ilişkin bir kavram olan sigortalılık süresi, Sosyal Güvenlik Kanununa tabi olarak ilk defa çalışmaya başlanılan "sigortalılık başlangıç" tarihi ile tahsis talep tarihine kadar geçen zaman dilimini ifade etmektedir.

Yurtdışı hizmet borçlanmalarında sigortalılık süresi içerisinde ikamet süresi çalışılmış süre olarak değerlendirilemeyeceği gibi, yabancı ülkede sosyal güvenlik kapsamı dışında çalışmış kişilerin çalışma süreleri de sigortalılık süresinin tespitinde dikkate alınmayacaktır[20].

2147 sayılı Kanun döneminde 4. madde kapsamında bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olanların yurt dışında daha önce çalıştıkları ve belgeledikleri sürelerin tamamını, primlerini döviz olarak ödemek kaydıyla borçlanabileceği düzenlenmiştir[21]. Kişilerin yurtdışında bulundukları süre içerisindeki çalışmalarının tamamının borçlanması öğretide çok tartışıldığı gibi yargı kararlarına da konu olmuştur. Yargıtay, kısmi borçlanmayı ortadan kaldıracak şekilde yapılacak bir yorumun sosyal güvenlik ilkelerine ve yasaya ters düşeceğini belirterek yaşanan soruna ışık tutmuştur[22]. Öğretide ise Yargıtay'ın bu yaklaşımının yasanın açık hükmüne aykırı olduğu

[19] 27046 sayılı Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik m.4.

[20] **Ergin, Hediye** (2009b) Yurtdışı Hizmet Borçlanmalarında Son Gelişmeler, SİCİL İş Hukuku Dergisi, S:16, s.167; **Çavuş,** s.43.

[21] **Başterzi**, s.22.

[22] Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, E:1983/6127, K:1983/6970, T:29.12.1983, YKD. Nisan 1984.

ifade edilmiştir[23]. 3201 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte, bu tartışmalar sona ermiş, yurtdışında geçen çalışma sürelerinin iş sözleşmesine bağlı geçmesinin zorunlu olmadığı, kendi nam ve hesabına çalışması halinde bu sürelerin de tamamının veya bir bölümünün borçlanmaya konu edilebileceği düzenlenmiştir[24]. Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin 6. maddesine göre başvuruda bulunanlar, yurtdışında geçen sürelerinin tamamını veya istedikleri gün sayısını belirtmek suretiyle borçlanma yapabileceklerdir[25].

c. İşsizlik Süreleri

Yurtdışında bulunan vatandaşların, iş sözleşmesi kapsamında veya kendi nam ve hesabına geçen çalışma süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik sürelerinin borçlanılması mümkündür[26]. Hiç çalışması bulunmayan kişi için işsizlik sürelerini borçlanma imkânı bulunmamaktadır[27]. Bu sürelerin birlikte borçlanılması mümkün olduğu gibi talep edilmesi halinde birbirinden bağımsız olarak da borçlanılabilecektir. Kanun koyucu işsizlik süreleri ile ilgili sınırlama getirmiş olup işsizlik sürelerinin tamamının borçlanma kapsamında olamayacağını düzenlemiştir[28].

d. Ev Kadını Olarak Geçirilen Süreler

i. Genel Olarak

Kadınların, evlenmesiyle birlikte sorumluluklarının artması, genellikle çalışma hayatından uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Sosyal çevre içerisinde kadınların asli görevinin ev ile ilgili işleri yürütmek ve çocuk bakımı gibi işleri yapmak olduğu kabulünden hareket edilirken, erkekler için iş rolleri aile

---

23 Ayrıntılı bilgi için **Laçiner, Hediye** (2000) **"**Yurtdışı Hizmet Borçlanması ve Uygulama Sorunları", İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan, Kamu- İş Sendikası, Ankara, s.622.

24 **Sözer;** S.631; **Ergin,** (2009b), s.167; **Çavuş,** s.43; **Aras,** s.278.

25 **Canbolat,** s.2256; **Tuncay/ Ekmekçi,** s.775; **Kılıçoğlu,** s.83; **Başterzi,** s.214; **Diken,** s.82.

26 **Karakaş/Hançer,** s.184.

27 **Sözer** (2020), s.1106.

28 **Aras,** s.278; **Çavuş,** s.43;

rollerinden daha önemli hale gelmektedir[29]. Kadınların aile içerisindeki bireylerin bakım ve ev içerisindeki zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili aldıkları sorumluluk zaman içerisinde ev dışındaki çalışmalarını engeller hale gelmiştir. Kadınların çalışma hayatından uzaklaşmaları ise esasen günlük hayatlarındaki yoğun çalışma saatlerine rağmen çalışma hayatı içerisinde olmamaları nedeniyle fizyolojik risklerle karşılaşmaları durumunda mağduriyet yaşamalarına neden olmaktadır. Bu nedenle ev kadınlarının sosyal güvenlikleri kendi çalışmalarına bağlı olarak değil, ancak sigortalı eşine, anne ya da kız çocuğu olma statüsüne bağımlı olarak sağlanmakta veyahut da tamamen sistem dışında kalmaktadırlar[30]. Bir kadının, ev kadını olarak kabul edilmesi için aranan temel şart, herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmamaktır[31].

Kendi ülkelerinden uzakta yurtdışında yaşayan ve çalışma hayatı içerisinde bulunan aile bireylerine destek olan, onların aile için ihtiyaçlarını gideren ve ağır yaşam şartlarını kolaylaştırmaya çalışan ev kadınları için 3201 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle ev kadını olarak yurt dışında bulundukları süreyi borçlanma imkânı tanınması, sosyal güvenlikleri açısından önemli bir gelişmedir.

ii. Borçlanmaya Esas Süreler

Yurtdışında ev kadını olarak geçen sürelerden ne anlaşılması gerektiği 3201 sayılı Kanunda düzenlenmemiş olup Genelgede bu hususa açıklık getirilmiştir. Ev kadınlarının medeni durumlarına bakılmaksızın sigortalılık süreleri dışında kalan yurtdışında ikamet ettikleri süreler, ev kadını olarak geçen süre olarak tanımlanmıştır. Yurtdışında bulunan kadınların, on sekiz yaşını doldurdukları tarihten sonraki sigortalılık süreleri dışında kalan

[29] **Günay, Gülay/Boylu, Ayfer Aydıner/Bener, Özgün** (2014) Kadınların Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Görüşleri, Sosyal Güvenlik Dergisi, S:1, s.39.

[30] **Yılmaz, Volkan/Günseli, Sevda/Çakar, Burcu Yakut** (2010) Türkiye'de Eşitsizlikler: Kalıcı Eşitsizliklere Genel Bir Bakış, Boğaziçi Universitesi Sosyal Politika Forumu, Buğra, Ayşe (Proje Danışmanı), <https://spf.boun.edu.tr/sites/spf.boun.edu.tr/files/1439796553_turkiyede_esitsizlikler_spf.pdf>, s.e.t. 28.04.2022.

[31] **Ergin** (2008), s.562; **Laçiner,** s.620.

sürelerden istedikleri kadarını borçlanmaları mümkündür[32]. Ev kadınlarının tatil ya da başka nedenlerle Türkiye'de bulundukları süreleri borçlanmaları mümkün değilken[33] Yargıtay verdiği bir kararda yurtdışındaki ev kadınlarının Türkiye'de geçirdikleri süreyi de borçlanabileceğini kabul etmiştir[34]. Kadınların borçlanmaya esas süresinin belirlenmesinde evli olup olmamalarının veya evlenip de boşanmış olup olmamalarının bir önemi bulunmamaktadır[35].

e. Zorunlu Göçe Tabi Tutulanların Çalışma Süreleri

Zorunlu göçe tabi tutulanlar, daha sonra Türk vatandaşı olmak suretiyle yurda dönmüş olsa dahi yurtdışında bulundukları sürede bu kişilerin çalışmalarının geçtiği dönemde Türk vatandaşı olmamaları nedeniyle bu süreleri borçlanma imkânları bulunmamaktaydı.

3201 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle[36] birlikte sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış ülkelerden 01.01.1989 tarihinden bu maddenin yürürlüğe girdiği 08.05.2008 tarihine kadar zorunlu göçe tabi tutulan, Türk vatandaşı olup Türkiye'de ikamet eden ve 01/07/1976 tarihli ve 2022 sayılı Kanun dâhil olmak üzere sosyal güvenlik kuruluşlarından gelir veya aylık almamak koşulu ile yurt dışında geçen ve belgelendirilen çalışma süreleri bu Kanuna göre borçlandırılmak suretiyle yaşlılık aylığı bağlanmasında sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilecektir[37]. Maddede ülke adı belirtilmemişse de 5543 sayılı İskan Kanununun[38] geçici 1. maddesinde "zorunlu göç" ifadesi yalnızca Bulgaristan'dan gelenler için kullanıldığından

---

[32] **Uşan,** s.255; **Laçiner,** s.623. Yargıtay 21.Hukuk Dairesi, E:2008/19823, K:2009/16654, T:21.12.2009, Kişisel Arşiv.

[33] **Kuruca, Mustafa/Özdamar, Murat** (2013) Tüm Yönleriyle Emeklilik, 2. Baskı, Ankara, Yaklaşım, s.569.

[34] Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, E:2020/4291, K:2021/8412, T:16.06.2021, Kişisel Arşiv.

[35] **Başterzi,** s.215; **Çavuş,** s.44.

[36] 5754 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 79. maddesiyle 3201 sayılı Kanuna 08.05.2008 Tarih, 26870 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak geçici 6. madde eklenmiştir.

[37] **Uşan,** s.255; **Canbolat,** s.2256; **Tütüncüoğlu, Fuat** (2019) Yurtdışı Borçlanma Yurtdışı Emeklilik, 1. Baskı, Dorlion, s.28.

[38] 5543 Sayılı İskan Kanunu 26.09.2006 tarihinde 26301 sayılı Resmi Gazete Yayımlanmıştır.

zorunlu göçe tabi tutulanların Bulgaristan'dan gelenler olduğu anlaşılmaktadır[39].

Yargıtay, 08.05.2008 tarihinde yapılan değişiklik sırasında önüne gelen bir uyuşmazlıkta Bulgaristan'da geçen çalışma sürelerinin o dönemde Türk vatandaşı olmamasına rağmen 3201 sayılı Kanuna eklenen geçici 6. madde kapsamında yasal değişikliğin uygulanması gerektiğine ve borçlanmasının mümkün olduğuna karar vermiştir[40].

Bulgaristan'da 01.01.1989 tarihinden 08.05.2008 tarihine kadar çalışan ve daha sonra Türkiye'de ikamet etmek suretiyle Türk Vatandaşı olan kişilerin Bulgaristan vatandaşı oldukları dönemdeki çalışma sürelerini borçlanması mümkündür[41]. 3201 Sayılı Kanunun geçici 6. maddesinde açıkça ifade edildiği üzere bu kişilerin çalışma sürelerini borçlanabilmeleri sosyal güvenlik kuruluşlarından gelir veya aylık almamalarına bağlıdır.

Zorunlu göçe tabi tutulanlar için yalnızca çalışma süreleri gösterildiğinden, bu çalışma süreleri arasında veya sonunda çalışılmayan süreler ile ev kadınlığında geçen süreler borçlanma kapsamı dışında bırakılmıştır[42].

Zorunlu göçe tabi tutulan ve yurt dışında geçen ve belgelendirilen çalışma sürelerini bu Kanuna göre borçlanmak isteyenlerin, yalnızca yaşlılık aylığı bağlanmasında borçlanma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirileceği, malullük ve ölüm aylığı bakımından değerlendirilemeyeceği Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından kabul edilmektedir[43]. Kurum uygulamasına göre; Yönetmeliğin geçici 2. maddesi kapsamında borçlandırılan çalışma sürelerini, yalnızca emekli veya yaşlılık aylığı bağlanmasında değerlendirmekte, malullük ve ölüm aylığı bağlanmasında, bu şekilde

---

39 **Ergin, Hediye** (2009a) Zorunlu Göçe Tabi Tutulduktan Sonra Türk Vatandaşlığına Alınanların Yurtdışı Hizmet Borçlanmasından Yararlanması, Legal İSGHD, S:24, s.1471; **Çavuş,** s.44.

40 **Ergin,** (2009a), s.1475.

41 Yargıtay 21.Hukuk Dairesi, E: 2017/6097, K: 2018/1407, T: 19.02.2018, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 29.04.2022.

42 **Tütüncüoğlu,** s.35; **Ergin,** (2008), s.565.

43 **Ergin,** (2009a), s.1473.

borçlanılan hizmetler dikkate alınmamaktadır. Yargıtay ise "Mahkemece, 3201 sayılı Kanunun geçici 6. maddesi lafzi ve dar yorum yapılmak ve Kurum işlemi yerinde görülerek davanın reddine karar verilmiş ise de; 3201 sayılı Yasanın 3. maddesinin birinci fıkrasına göre, "...yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölenlerin Türk vatandaşı olan hak sahipleri..." denilmek suretiyle hak sahiplerinin de 3201 sayılı Kanun kapsamında borçlanma ve ölüm aylığı talep etme hakları bulunduğu açıktır. 3201 sayılı Kanunun geçici 6 maddesinde kişinin kendi başvurusu hali düzenlediği için sadece yaşlılık aylığı ibaresine yer verilmiştir. Aksine yorum sosyal güvenlik hakkını hak sahipleri yönünden ortadan kaldıracak ve hakkın özünü yok edecektir. Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir" demek suretiyle hak sahiplerinin yurtdışı borçlanma sürelerini ölüm aylığı için de kullanabileceğine karar vermiştir[44].

f. Yurtdışı Borçlanmasına Konu Olamayacak Süreler

Yurtdışı hizmet borçlanması kapsamındaki borçlanılabilecek süreler, 3201 sayılı Kanunun 1. maddesinde düzenlenmiş ve yukarıda detaylı olarak incelenmiştir. Yönetmeliğin 6. maddesinde borçlanma kapsamında olmayan süreler tek tek belirtilmiştir. Buna göre on sekiz yaşın doldurulmasından önce yurtdışında sigortalı ve ev kadını olarak geçen süreler, Türk vatandaşlığının kazanılmasından önce veya Türk vatandaşlığının kaybedilmesinden sonra yurtdışında sigortalı veya ev kadını olarak geçen süreler, ikili sosyal güvenlik sözleşmesine göre kendilerine kısmi aylık bağlanmış olanların yurtdışında geçen sigortalılık süreleri arasında ve bu sürelerin bitim tarihinden sonraki işsizlik süreleri, sosyal güvenlik kanunlarına göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları kapsamında geçen sürelerle çakışan yurtdışı sürelerinin borçlandırılması mümkün değildir[45]. Yurtdışında çalışmalarına rağmen sigortalılıkları Türkiye'de olan kişilerin yurtdışındaki çalışma süreleri, Libya'da Türk işverenler tarafından yürütülen işlerde çalışanların Libya ile yapılan ikili sosyal güvenlik sözleşmesinin yürürlüğe girdiği 01.09.1985 tarihinden bu

[44] Yargıtay 21.Hukuk Dairesi, E:2016/8143, K:2016/13865, T:07.11.2006, Kişisel Arşiv.

[45] **Tuncay/Ekmekçi,** s.775; **Ergin,** (2009b), s.167; **Kuruca/Özdamar,** s.570.

zamana kadar Libya'da geçirilen süreler[46], Almanya'da istisna akdine göre iş üstlenen Türk işverenlerinin yanında geçici görevle bulundukları süreler yurtdışı borçlanmasına konu edilemeyecektir[47].

İsteğe bağlı sigorta primi ödenen sürelerin ikili sosyal güvenlik sözleşmesinin bulunmadığı bir ülkedeki sigortalılık süreleri ve ev kadını olarak geçen sürelerle çakışması durumunda yurtdışı hizmet borçlanması yapılamamaktadır[48].

g. Yurtdışı Borçlanma Sürelerinin Belgelendirilmesi

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın yurtdışında geçen ve borçlanmaya esas sürelerinin belgelendirilmesi gerekmektedir[49]. Belgelendirilmenin nasıl yapılacağı Yönetmelikte[50] ve 2019/16 sayılı Genelgede detaylı şekilde yer almıştır. Yönetmeliğin 9. maddesine göre borçlanma sürelerinin belgelendirilmesini sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmış ve imzalanmamış ülkelerdeki çalışan vatandaşlarımızın hizmet sürelerinin, ülke ayrımı yapılmadan ev kadını olarak geçen sürelerinin, gemi adamı olarak geçen sürelerinin ve zorunlu göçe tabi tutulan çalışma sürelerinin belgelendirilmesi olarak beş başlık altında incelemek mümkündür.

i. Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Tarafı Olan Ülkelerde Geçen Hizmet Sürelerinin Belgelendirilmesi

Sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmış ülkelerde çalışanların, sigortalılık ve işsizlik sürelerini borçlanabilmesi için alternatif yollar belirlenmiştir. Kişi dilerse ilgili ülke sigorta kurumlarınca düzenlenmiş sigortalılık sürelerini gösterir belgenin aslıyla birlikte Türkiye'de yeminli tercüme bürolarınca

---

46 01.09.1985 tarihli ikili sosyal güvenlik sözleşmesine göre Libya'da çalışan Türk vatandaşlarına yaşlılık aylığı hakkı tanınmış olup aylığa hak kazanmayanlar ise yurda kesin dönüş yaptıklarında ödedikleri primlerini toptan ödeme olarak alabilmektedirler. Bu nedenle 01.09.1985 öncesi dönem yurtdışı borçlanmasına konu olamamaktadır. Bu kişilerin kayıt ve primleri Türkiye'de İstanbul Beyoğlu Sosyal Güvenlik Merkezinde bulunmaktadır.

47 **Tütüncüoğlu,** s.228.

48 **Tan, Namık** (2016) Yurt Dışı Emeklilik Koşulları, İş ve Hayat Dergisi, C:2, S:4, s.129.

49 **Uşan,** s.256.

50 Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, RG: T:06.11.2008, S:27046.

yapılmış tercümesinden ya da dilerse yurt dışında bulunan Türk temsilciliklerince akredite edilmiş tercümanlarca yapılmış ve ilgili temsilcilikçe onaylanmış tercümesinden veyahut da ilgili ülkelerdeki Türk büyükelçilikleri, başkonsoloslukları, çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlikleri veya ataşelikleri gibi temsilciliklerden alınacak hizmet belgesinden durumuna uygun olan belgeyi Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz ederek borçlanma talebinde bulunabilecektir.

ii. Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Tarafı Olmayan Ülkelerde Geçen Hizmet Sürelerinin Belgelendirilmesi

Sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış bir ülkede çalışılmış ise ilgili ülkelerdeki Türk büyükelçilikleri, başkonsoloslukları, çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlikleri veya ataşelikleri gibi temsilciliklerden alınacak hizmet belgesinin Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz edilmesi gerekir.

iii. Ev Kadınların Hizmet Sürelerinin Belgelendirilmesi

Yurt dışında ev kadını olarak geçen sürelerin borçlanılabilmesi için başvuru sahibince fotoğraf, künye bilgileri ve yurda giriş-çıkış tarihlerinin kayıtlı olduğu pasaport sayfa fotokopileri veya emniyet müdürlüklerinden alınacak yurda giriş-çıkış tarihlerini gösterir çizelge ile birlikte ikamet edilen ülke mercilerinden alınacak ikamet belgesinin aslı ile birlikte Türkiye'de yeminli tercüme bürolarınca ya da yurt dışında bulunan Türk temsilciliklerince akredite edilmiş tercümanlarca yapılmış ve ilgili temsilcilikçe onaylanmış tercüme edilmiş belgeyi veya Türk büyükelçilikleri, başkonsoloslukları, çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlikleri veya ataşelikleri gibi temsilciliklerce düzenlenen ikamet belgesini Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz etmelidir.

Yurtdışında ev kadını olarak geçen sürelerin borçlandırılmasında pasaport fotokopisi veya emniyet müdürlüklerinden alınacak yurda ne zaman girip çıktıklarını gösterir çizelgenin kontrolü yapılır ve yurtdışında bulunulan süreler borçlandırılır[51].

[51] **Çavuş,** s.51.

iv. Gemi Adamı Olarak Geçen Sürelerin Belgelendirilmesi

Gemi adamlarının yurtdışında bulundukları hizmetlerini borçlanabilmesi için gemi adamının çalıştığı geminin bayrağını taşıdıkları ülkenin sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmış bir ülke olması durumunda çalışılan ülke sigorta kurumundan alınacak hizmet belgesinin aslıyla birlikte Türkiye'de yeminli tercüme bürolarınca yapılmış tercümesinden ya da yurt dışında bulunan Türk temsilciliklerince akredite edilmiş tercümanlarca yapılmış ve ilgili temsilcilikçe onaylanmış tercümesinden, çalıştıkları geminin bayrağını taşıdıkları ülkelerde bulunan Türk konsoloslukları, çalışma ve sosyal güvenlik müşavirlikleri veya ataşelikler gibi temsilciliklerden alacakları çalışma sürelerini başlangıç ve bitiş olarak gösteren hizmet belgelerinden, çalıştıkları gemi ya da geminin bağlı bulunduğu işyerlerinden alacakları sigortalılık sürelerini gösterir bonservisleri ile birlikte gemi adamı olarak çalışılan süreler ile örtüşen yurda giriş-çıkış tarihlerini gösteren pasaport sayfaları ya da emniyet müdürlüklerinden alınacak yurda giriş-çıkış tarihlerini gösteren belgelerden durumlarına uygun olanını Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz edeceklerdir.

v. Zorunlu Göçe Tabi Tutulan Çalışma Sürelerinin Belgelendirilmesi

Zorunlu göçe tabi tutulanların borçlanma talebinde bulunulurken geldikleri ülkedeki çalışma sürelerini gösterir hizmet belgesinin Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz edilmesi gerekmektedir. Kurumun gerekli görmesi halinde yeni belge de isteme hakkı mevcuttur.

Kurum tarafından borçlanma talebinde bulunanların nüfus kayıtlarında yapılacak sorgulamada "Bakanlar Kurulu Kararı ve 2510 veya 5543 sayılı İskan Kanununa istinaden Türk vatandaşlığına alınmıştır" ibaresinin bulunması durumunda zorunlu göçe tabi tutulduklarını belgelendirme koşulu aranmayacaktır. Nüfus kayıtlarında bu şekilde ibare bulunmayanlardan ise bu ibarenin işlendiği vukuatlı nüfus kayıt örneği veya "Uyrukluk ve Aile Kütüğüne Kayıt Bildirgesi"nin ibrazı gerekecektir.

vi. Borçlanma Miktarının Ödenmesi

Yurtdışı hizmet borçlanması yapacak kişilerin borçlanma miktarının nasıl belirleneceği ve ödemeye ilişkin hususlar 3201 sayılı Kanunun 4. maddesinde ve Yönetmeliğin 10. maddesinde düzenlenmiştir.

Borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilecek borç tutarını, başvuru tarihindeki 5510 Sayılı Kanunun 82. maddesinde belirtilen prime esas asgari ve azamî günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın %45'i oranında ödemesi gerekmektedir[52]. Prime esas asgari günlük kazancın altında olmamak kaydıyla borçlanma tutarına esas alt sınırı farklı bir miktarda belirlemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir. Borçlanma tutarının belirlenmesinde adi posta veya kargo yoluyla veya Kuruma doğrudan yapılan yazılı başvurularda "Yurt Dışı Süreleri Borçlanma Talep Dilekçesi"nin Sosyal Güvenlik Kurumunun evrak kayıtlarına intikal ettiği tarih esas alınacaktır. Dünya Posta Birliği[53] mevzuatı çerçevesinde yurt içinden ya da yurt dışından gönderilen taahhütlü, iadeli taahhütlü ve acele posta servisi ile yurt içinden PTT Alo Post veya PTT Kargo ile yapılan yurt dışı borçlanma taleplerinde ise dilekçenin postaya verildiği tarih, Kuruma intikal tarihi olarak kabul edilecektir.

Tahakkuk ettirilen borç tutarı, tebliğ edildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde ödenmelidir[54]. Üç aylık süre içerisinde borcun bir kısmının ödenmesi halinde, ödenen miktara isabet eden süre geçerli sayılacaktır. Borçlanılan sürenin sigortalılık süresi kabul edilebilmesi için anılan süre içerisinde borçlanma primlerinin Kuruma ödenmesi gerekmektedir[55]. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından tahakkuk ettirilen ödemenin belirtilen süre içerisinde yapılmaması durumunda yeniden başvuru şartı aranacaktır. Ödeme yapılan gün sayısı, prim ödeme gün sayısına ve prime esas kazanca dâhildir.

---

52 **Sümer,** s.253. Borçlanma tutarı, 5510 sayılı Kanunun 82.maddesinde belirtilen alt ve üst sınırları arasında kalmak kaydıyla başvuru sahibince seçilen prime esas günlük kazancın %32'sinin borçlanılacak gün sayısı ile çarpımı kadar iken 01.08.2019 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere %45 olarak değiştirilmiştir. RG: T: 06.11.2020, S:31296.

53 Dünya Posta Birliği, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 22 ülke tarafından 1874 yılında kurulmuş olup 1948 yılından itibaren Birleşmiş Milletlerin bir uzmanlık örgütü olarak faaliyetine devam etmektedir. Dünya Posta Birliği Kuruluş Yasası'nda posta gönderilerinin birbiriyle bağlantılı şebekelerden oluşan tek bir posta alanı dâhilinde serbestçe dolaşımını sağlamak, posta alanında standartların belirlenmesi ve teknolojinin teşvik edilmesi, üyeleri arasında uluslararası işbirliğini sağlamak, etkin teknik işbirliği sağlamak ve tüketici ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak Birliğin temel görevleri olarak belirtilmiştir, <https://www.btk.gov.tr/upu> s.e.t. 29.04.2022.

54 **Tuncay/Ekmekçi,** s.777; **Uşan,** s.257; **Karakaş/Hançer,** s.185.

55 **Balcı,** s.279.

Borçlanma tutarı, başvuru sahiplerine Türk Lirası cinsinden tebliğ edilir. Tebliğ edilen borç, Türkiye'de ödenmesi halinde Türk Lirası, yurtdışından ödenmesi halinde ise Türk Lirası karşılığı döviz olarak ödenmelidir.

Yurtdışı hizmet borçlanma işlemlerine başladıktan sonra vazgeçenler ile yapılan borçlanma sonrasında aylık bağlanması için gerekli şartları yerine getiremeyenlerin ve bunların hak sahiplerinin talep etmeleri halinde yaptıkları ödemeler, faizsiz olarak iade edilir[56].

vii. Yazılı Talepte Bulunmak

Yurtdışında hizmet borçlanması yapabilmek için gerekli şartları taşıyanlar, Yönetmeliğin 5. maddesi gereği borçlanma hakkından yararlanabilmek için yazılı olarak veya usul ve esasları Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından belirlenecek elektronik ortam üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumuna başvuruda bulunmak zorundadır.

Yönetmelik kapsamında borçlanma başvuruları, Sosyal Güvenlik Kurumunun internet sayfasında yayımlanan Yurtdışı Süreleri Borçlanma Talep Dilekçesi ile yapılır. Bu dilekçede yurtdışında borçlanma kapsamında geçen sigortalılık veya ev kadını olarak geçen süreleri bulunan kişinin adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, borçlanılmak istenilen sürenin niteliği ve süresi, borçlanma miktarının hesabına esas bir günlük prime esas kazanç tutarı ve tebligat adresi ile Türkiye'de sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi geçen çalışmaları varsa Kurumu, sigortalılık statüsü, sicil numarası ve süresi belirtilmelidir. Dilekçeye borçlanmaya esas dayanak belge asıllarının eklenmesi zorunludur. Kurum, bu belgelerin aslı yerine örneğini ve borçlanma işlemini tamamlamak için ihtiyaç duyduğu diğer belgeleri istemeye yetkilidir.

Sosyal güvenlik sözleşmeleri uygulanmak suretiyle kendilerine veya hak sahiplerine kısmi aylık bağlanmış olanların borçlanma başvurularında da yine aynı şekilde talepte bulunmaları gerekmektedir[57].

[56] **Karakaş/Hançer,** s.186.

[57] **Uşan,** s.256.

C. TÜRK HUKUKUNDAKİ VE ULUSLARARASI BELGELERDEKİ DÜZENLEMELER

1. Türk Hukukundaki Düzenlemeler

Hukuk düzeninde kaynaklar arasında en üst sırada yer alan Anayasanın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir[58]. Bireyleri sosyal riskler karşısında güvence altına almak sosyal güvenlik hukukunun temel amacı ve sosyal devlet ilkesinin önemli gereklerindendir[59].

Anayasanın 60. maddesine göre herkes, sosyal güvenlik hakkına sahip olup Devlet, bu güvenliği sağlayacak tedbirleri almalı ve gerekli teşkilatı kurmalıdır[60]. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın sosyal güvenlik hakkına ilişkin Anayasanın 62. maddesinde Devletin yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alması gerektiği vurgulanmıştır. Böylece yurtdışında çalışan veya yurda dönmüş olan Türk vatandaşlarının ve aile bireylerinin sağlanan sosyal güvenlik ile uzun vadeli sigorta kollarından yararlanmaları mümkün hale gelmiştir[61].

---

58 **Talas, Cahit** (1998) **"**Türkiye'de Sosyal Güvenlik Düzeninin Bunalımı", Prof. Dr. Metin Kutal'a Armağan, TÜHİS, Ankara, s.641; **Günay, Cevdet İlhan** (2020) İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Ankara, Yetkin, s.394.

59 **Sümer,** s.17; **Algan, Bülent** (2007) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakların Korunması, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s.271.

60 **Erbaş, Coşkun** (2010) **"**Sosyal Güvenlikte Alınan Yol ve Gelinen Son Nokta. 5510 Sayılı Yasada Değişiklik Öngören 25 Ekim 2007 Taslak Metin Üzerine Düşünceler ve Yargıtay Görüşü, 5510 Sayılı Yasaya Göre Malulluk- Yaşlılık Sigortası İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Yeni Gelişmeler": İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği (Milli Komite), Yargıtay 10. Hukuk Dairesi Onursal Başkanı Coşkun Erbaş'a Armağan Semineri, Ankara, On Ofset, s.125; **Ocak,** s.316; **Talas,** s.644; **Günay,** s.493.

61 **Arıcı, Kadir** (1998) Son Tasarı Işığında, Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarına Devletin Sosyal Güvenlik Sağlama Yükümlülüğü, Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:6, S:1-2, s.678; **Akın, Levent** (2005) "4958 Sayılı Yasa ve Anayasa Mahkemesi Kararının Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına Etkileri": Uçum, Mehmet, (Editör), A. Can Tuncay'a Armağan, İstanbul, Legal, s.953; **Urhanoğlu, İştar** (2020) 3201 Sayılı Kanun'a Göre Yapılacak Yurt Dışı Hizmet Borçlanmasına Aylık Bağlama Koşulları,

Yurtdışında yaşayan bireylerin Anayasa ile güvence altına alınan sosyal güvenlik hakkından yararlanmaları, kendilerinin sisteme katılımı ve katkısı ile gerçekleşeceğinden yurtdışında çalışan vatandaşların sosyal güvenlik hakkından yararlanabilmesini sağlamak için yurtdışı hizmet borçlanması ilk kez 2147 sayılı Kanun[62] ile mevzuatta yerini almıştır[63]. Bu Kanunun getiriliş amacı; yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın yurda dönüşlerinde sosyal güvenceden yoksun kalmalarını önlemek, aynı zamanda döviz girişinin sağlanması ile birlikte ekonomik açıdan ülkeye katkı sağlamaktır[64]. 2147 sayılı Kanunun ilk kez yürürlüğe girdiği hali, hizmet borçlanmasının sağladığı geriye dönük sigortalılık süresi kazanma ve belirli koşulların varlığına bağlı daha istisnai haklar içermektedir[65].

Kanunun uygulanması esnasında ortaya çıkan sorunların giderilebilmesi ve sağlanan güvencenin artırılabilmesi için 3201 sayılı Kanunun[66] 13. maddesi ile 2147 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış olup 3201 sayılı Kanun halen yürürlüktedir. Bu Kanunla getirilen sosyal güvenlik hakkından yurtdışında bulunan vatandaşların yararlanmaları isteğe bağlıdır[67]. 3201 sayılı Kanunun uygulanma esaslarını belirlemek için "Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" yayımlanmıştır[68]. Kanunun ve yönetmeliğin uygulanma yöntemlerini belirlemek için aynı zamanda 2008/44 sayılı "Yurtdışı İşlemleri Hakkında Genelge" yürürlüğe girmiştir.

Sosyal Güvenlik Dergisi, C:10, S:2, s.247; **Levent, Recep** (2016), Yurtdışında Çalışan veya Bulunanlar ile Göçmenlerin Sosyal Güvenliği, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:116, s.319.

62 Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının, Yurt Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, RG., T:07.06.1978, S:16309.

63 **Başterzi,** s.212**; Algan,** s. 271; **Aras,** s.275.

64 **Canbolat,** s.2255; **Tan,** s.127; **Laçiner,** s.609.

65 **Andiç/Andiç,** s.29.

66 Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, RG: T:22.05.1985, S:18761.

67 Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri Eğitim Notu (1997), Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü, s.576.

68 RG: T:06.11.2008, S:27046.

4958 Sayılı Kanunun[69] 56. maddesi ile 3201 Sayılı Kanunun 3. maddesi yeniden düzenlenmiştir. Yaklaşık beş yıl sonra 5754 Sayılı Kanun[70] ile 3201 Sayılı Kanunun bazı hükümlerinde değişiklik yapılmıştır. Kanunun uygulanma esaslarını belirleyebilmek için yürürlükteki 2008/44 sayılı Genelge kaldırılarak yerine 2011/48 sayılı Genelge yayımlanmıştır.

6552 sayılı Kanun[71] ile 3201 sayılı Kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapılmış ve akabinde 2011/48 sayılı Genelge yürürlükten kaldırılarak yerine 2018/27 sayılı Genelge yürürlüğe girmişse de bu Genelge de 2018/29 Sayılı Genelge ile yürürlükten kaldırılmıştır. 7186 sayılı Kanunla 3201 sayılı Kanunda yapılan bir kısım değişikliklerin usul ve esasları 2019/16 sayılı Genelge ile düzenlenmiş[72] ve 2011/48 ve 2018/38 sayılı genelgeler yürürlükten kaldırılmıştır. 2019/16 sayılı Genelge halen yürürlüktedir.

2. Uluslararası Belgelerdeki Düzenlemeler

Günümüzde uluslararası ilişkilerin artması ile işçilerin serbest dolaşımının desteklenmesi için belli noktalara hassasiyetle yaklaşılması gerekmektedir. Serbest dolaşım hakkını kullanan işçinin, bu hakkı kullanmasının yarattığı aleyhe durumların ortadan kaldırılması önemli olmakla birlikte aynı zamanda teşvik edici birtakım unsurlara da ihtiyaç bulunmaktadır[73]. İşçilerin serbest dolaşımını teşvik edici en önemli unsurlardan biri sosyal güvenliktir[74]. Sosyal güvenlik hakkının insan hakkı olduğu da dikkate alındığında bu konunun uluslararası hukukta yer alması

69 Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu, RG: T:06.08.2003, S:25191.

70 Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG: T:08.05.2008, S:26870.

71 İş Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun, RG: T:11.09.2014, S:29116.

72 **Urhanoğlu,** s.248.

73 **Bilgin, A. Aslı** (2010) "İşçilerin Serbest Dolaşımı": Akçay, Belgin/Özçelik, Gülüm Bayraktaroğlu (Editörler), 1. Baskı, Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği: Serbest Dolaşım ve Politikalar, Ankara, Seçkin, s.74.

74 Ayrıntılı bilgi için **Can, Hacı** (2009) Avrupa Birliğinin Kurucu Andlaşmaları, 1. Baskı, Ankara, Adalet, s.2 vd.

kaçınılmazdır. Sosyal güvenlik hakkı, uluslararası hukukta çok taraflı sözleşmeler ve iki taraflı sözleşmeler ile güvence altına alınmıştır[75].

a. Çok Taraflı Sözleşmeler

i. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Sosyal güvenlik hakkı, ilk kez İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde[76] temel bir insan hakkı olarak düzenlenmiştir[77]. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde genel olarak sosyal güvenlik, "Herkesin hastalık, analık, işsizlik, yaşlılık ve ölüm gibi insan iradesi dışında meydana gelen risklere karşı güven içerisinde olması gereğinin yanı sıra; beslenme ve barınma gibi her türlü ihtiyacın karşılanmasıdır" seklinde ifade edilmiştir[78].

Bildirgenin 13. maddesinde herkesin herhangi bir devletin sınırları dahilinde serbestçe dolaşma ve yerleşme hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır. 22. maddede ise "her sahsın, cemiyetin bir üyesi olmak itibariyle, sosyal güvenliğe hakkı vardır; haysiyeti için ve şahsiyetinin serbestçe gelişmesi için zaruri olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların milli gayret ve milletlerarası işbirliği yoluyla ve her devletin teşkilatı ve kaynaklarıyla mütenasip olarak gerçekleştirilmesine hakkı vardır" demek suretiyle her bireyin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Bildirgenin 25. maddesinde ise her bireyin gerek kendi gerekse aile bireyleri için sosyal risklere karşı güvenlik hakkının bulunduğu açıkça ifade edilmiştir[79].

---

75 **Tuncay/Ekmekçi,** s.23.

76 Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı Kararıyla ilan edilmiş ve 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı yayımlanmıştır, RG: T:27.05.1949, S:7217.

77 **Çavuş, Ö. Hakan** (2016) Sosyal Güvenlik Hakkı, Legal İSGHD, C:13, S:51, s.1491; **Erbaş,** s.125; **Güzel/Okur/Caniklioğlu,** s.35; **Korkusuz/Uğur,** s.26; **Sümer,** s.21.

78 **Hekimler, Alpay** (2015) Sosyal Politika Boyutuyla Türkiye-Almanya Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Sosyal Haklar Üzerine Etkisi, Legal İSGHD, C:12, S:47, s.141; **Bektaş, Özlem Bal** (2016), İşsizlik Sigortası, Ankara, Seçkin, s.75; **Günay/Boylu/Bener,** s.36.

79 **Alpar, M. Bülent** (2000) ILO Sosyal Güvenlik Nihai Raporu ve Gerçeklesen Değişiklikler, Kamu-İş Dergisi, C:5, S:4, Ankara, s.4; **Güzel/Okur/Caniklioğlu,** s.34.

ii. Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri

- Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında 102 sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesi

Sosyal güvenliğin asgari esaslarını düzenleyen 102 Sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesi[80], sosyal sigortalar ve sosyal yardımların genel esaslarını düzenlemekte, yabancılara da yaşamlarını idame ettirebilecekleri asgari güvence sağlanmasını öngörmektedir[81].

Sözleşmede dokuz farklı risk sayılmıştır. Bunlar hastalık halinde sağlık yardımı, hastalık halinde tazminat, işsizlik, yaşlılık, iş kazası ve meslek hastalığı, analık, sakatlık, ölüm ile aile yardımıdır[82]. Sözleşmeyi onaylamak isteyen devlet, bu risk gruplarından en az üç tane, ancak en az birisi işsizlik, yaşlılık, iş kazası ve meslek hastalığı, sakatlık veya ölüm risklerinden olacak şekilde belirlemek zorundadır[83]. Ülkemiz bu sözleşmede yer alan risk gruplarından aile yardımı sigortası hariç geri kalanları kabul etmiştir[84].

- Vatandaşlarla Vatandaş Olmayan Kimselere Sosyal Güvenlik Konusunda Eşit İşlem Yapılması Hakkındaki 118 Sayılı Sözleşme

Uluslararası Çalışma Örgütünün sosyal güvenlikle ilgili bir diğer sözleşmesi 118 sayılı sözleşmedir[85]. Sözleşmenin 3. maddesine göre; bu sözleşme ile üye devletlerin, ülkelerinde bulunan yabancıların sosyal

---

80 Uluslararası Çalışma Örgütü, 28 Haziran 1952 tarihinde kabul edilen, 10 Ağustos 1971 tarih ve 7-7964 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı 29.01.1975 tarihinde yürürlüğe girmiştir, RG: T:15.10.1974, S:15037.
Sözleşme metni, <https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377270/lang--tr/index.htm>, s.e.t 25.04.2022. **Sümer,** s.21.

81 **Tuncay/Ekmekçi,** s.64; **Korkusuz/Uğur,** s.27; **Çavuş**, (2016), s.1491. Ayrıntılı bilgi için <https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377270/lang--tr/index.htm>, s.e.t. 25.04.2022.

82 **İzgi, Berna Balcı** (2008) Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Son Gelişmeler, Çalışma ve Toplum Dergisi, S:1, s.87; **Tuncay/Ekmekçi,** s.64; **Bektaş,** s.75.

83 **Güzel/Okur/Caniklioğlu,** s.35.

84 **Alpar,** s.5.

85 Uluslararası Çalışma Örgütü, 28 Haziran 1962 tarihinde kabul edilen, 5 Temmuz 1973 tarih ve 7-6217 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı 25.06.1974 tarihinde yürürlüğe girmiştir. RG: T: 09.06.1973, S:14559.

güvenliğinin sağlanması ve yardımlardan yararlanmaya hak kazanma açısından kendi vatandaşlarıyla eşit işlem yapma yükümlülüğü getirilmiştir[86]. Eşit işlem yapma yükümlülüğü, sözleşmenin 2. maddesinde belirtilen sözleşmenin getirdiği yükümlülükleri kabul ettiği her sosyal güvenlik dalında[87] gösterilecektir[88].

iii. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme[89], ekonomik, sosyal ve kültürel hakları güvence altına alan temel bir sözleşmedir[90]. Uluslararası Çalışma Örgütünün sözleşmelerinde olduğu gibi herkesin haklarını kapsayan tek bir sözleşme niteliğindedir. Sözleşmenin 3. maddesine göre sözleşmeye taraf devletlerde kadınlar ve erkeklerin bu sözleşmede belirtilen ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan eşit olarak yararlanma hakkı bulunmaktadır[91]. Sözleşmenin 9. maddesinde sözleşmeye taraf devletlerin herkese sosyal sigorta dâhil, toplumsal güvenlik hakkını tanıyacağı düzenlenmiştir[92].

---

86 **Şen, Murat** (2003) Türkiye Cumhuriyeti'nin Onayladığı İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Alanındaki Çok Taraflı Uluslararası Sözleşmeler, Ankara, TÜHİS, s.481; **Korkusuz/Uğur,** s.28.

87 118 Sayılı Sözleşmenin 2. maddesine göre; sosyal güvenlik dalları: sağlık yardımları, hastalık ödenekleri, analık yardımları, malullük yardımları, yaşlılık yardımları, ölüm yardımları, iş kazaları ve meslek hastalıkları yardımları, işsizlik yardımları, aile yardımlarıdır, <https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377276/lang--tr/index.htm>, s.e.t. 25.04.2022.

88 **Alpar,** s.5.

89 Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilerek 19 Aralık 1966 tarihinde imzaya açılan Sözleşme, 3 Ocak 1976 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Türkiye, Sözleşme'yi 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamış, Bakanlar Kurulu 10 Temmuz 2003 tarih ve 2003/5923 sayılı kararıyla Sözleşme'yi onaylamış (RG., T:11.08.2003, S:25196), bakımından 23.12.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir, <https://www.ihud.org/bilgi-notlari/ekonomik-sosyal-ve-kulturel-haklar-uluslararasi-sozlesmesi-ve-ek-protokolu-bilgi-notu>, s.e.t. 04.05.2022.

90 **Algan,** s.176.

91 Sözleşme metni için <https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/06turkish/TIntCovEcSocCulRights.pdf>, s.e.t. 05.05.2022.

92 **Çavuş**, (2016), s.1492.

iv. Avrupa Sözleşmeleri

Sosyal güvenlik konusuna başlangıçtan beri Avrupa Konseyi büyük önem vermektedir[93]. Avrupa Sosyal Şartı ile Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi sosyal güvenlik alanında kabul edilmiş iki önemli belgedir[94]. Bu belgeler, Uluslararası Çalışma Örgütünün sözleşmelerinden etkilenerek düzenlenmiş olup diğer uluslararası hukuk belgelerinden daha detaylı değildir[95].

v. Avrupa Sosyal Şartı

Avrupa Konseyine üye ülkeler tarafından imzalanan ve beş devletin onayıyla yürürlüğe giren Avrupa Sosyal Şartı[96], birçok temel sosyal haklar yanında sosyal güvenlik konusunda da önemli düzenlemelere yer vermiştir[97].

Avrupa Sosyal Şartında on dokuz hak koruma altına alınmış olup bunlardan birisi de 12. maddede yer alan sosyal güvenlik hakkıdır[98]. Sosyal güvenliği belirli bir düzeyde tutmak amaçlanmıştır[99]. Maddeye göre; "belirli beklenmedik olaylar (hastalık, iş maluliyeti, analık, aile yükümlülükleri, işsizlik, yaşlılık, ölüm, dul kalma, mesleki kazalar ve hastalıklar) ile ilişkili primli, primsiz ve bunların birleşiminden oluşan (karma) yardımları kapsamaktadır"[100]. Avrupa Sosyal Şartının 20. maddesi gereği onaylanması zorunlu olan maddeler arasında sosyal güvenlik hakkı da yer almaktadır[101].

---

93 **Alpar,** s.6.

94 **İzgi,** s.87.

95 **Erdoğan, Gülnur** (2008) Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:77, s.123.

96 18.10.1961 tarihinde Torino'da imzalanarak 26.02.1965 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Türkiye tarafından 18.10.1961 tarihinde imzalanarak 16.06.1989 tarihinde 3581 sayılı Kanunla (RG: T:04.07.1989, S:20215) onaylanmıştır.

97 **Güzel/Okur/Caniklioğlu,** s.38.

98 **Ruhi, Ahmet Cemal/Toker, Ali Gümrah** (2017) Türkiye Cumhuriyeti'nin Taraf Olduğu Milletlerarası Özel Hukuku İle İlgili Bazı Çok Taraflı Uluslararası Sözleşmeler, 5. Baskı, Ankara, Adalet, s.84; **Bektaş**, s.75; **Algan,** s. 215.

99 **Gülmez, Mesut** (1998) **"**Geliştirilen İçeriği ve Etkinleştirilen Denetim Sistemi ile Yeni Avrupa Sosyal Şartı", Prof. Dr. Metin Kutal'a Armağan, TÜHİS, Ankara, s.336.

100 **Erdoğan,** s.148.

101 **Tulukçu, N. Binnur** (2012) İş Hukukunda Dinlenme Hakkı, 1. Baskı Ankara, Adalet, s.77.

Avrupa Sosyal Şartının birçok sosyal hakkı aynı belgede barındırması birtakım yetersizliklerin ve eksikliklerin ortaya çıkmasına neden olmuş ve içeriğinin geliştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır[102]. Zaman içerisinde yapılan değişiklik ve ek protokoller sonrasında Avrupa Sosyal Şartının içeriğinde yer alan haklar daha kapsamlı şekilde genişletilerek Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı yürürlüğe girmiştir[103]. Avrupa Sosyal Şartı'nın sosyal güvenlik hakkına ilişkin düzenlemeleri Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı ile de aynen korunmuştur[104].

vi. Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi

Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi[105], sosyal güvenlikte eşitlik ilkesini düzenlediği gibi bireylerin farklı ülkelerdeki sigortalı çalışmalarının birleştirilmesini de öngörerek sosyal güvenlik hakkını kuvvetlendirecek çerçeve hükümlere yer vermiştir[106]. Koruma kapsamında olan sosyal güvenliğin dalları[107] 2. maddede tek tek belirtildikten sonra 8. maddede bu sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı durumlarda sözleşme tarafı ülkelerden herhangi birinde ikamet eden ve haklarında sözleşme hükümleri uygulanan kimselerin, sözleşmeye taraf ülkelerin mevzuatlarına göre sanki o ülkenin vatandaşı gibi aynı hak ve yükümlüklere sahip olacağı belirtilerek eşitlik ilkesine vurgu yapılmıştır. 11. maddede ise sözleşme tarafın mevzuatına göre sosyal güvenlik dallarından yararlanmak suretiyle aylık veya geliri vermekle yükümlü

---

102 **Gülmez,** s.329; **Tulukçu**, s.79.

103 Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartını, Türkiye 06.10.2004 tarihinde imzalamış, Şartın onaylanmasını kararlaştıran 22 Mart 2007 tarih ve 2007/11907 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Şart'ın resmi Türkçe çevirisi, 9 Nisan 2007 tarih ve 26488 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak onay belgeleri 27 Haziran 2007 tarihinde tevdi edilmiş ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, 1 Ağustos 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir, <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/81-gozden-gecirilmis-avrupa-sosyal-sart/>, s.e.t.25.04.2022.

104 **Güzel/Okur/Caniklioğlu,** s.39.

105 Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi, 31 Ağustos 1976 tarih ve 7-12537 sayılı Bakanlar Kurulu kararı yayımlanmıştır, RG: T:21.02.1977, S:15857, **Şen,** s.5.

106 **Uşan,** s.57; **Tuncay/Ekmekçi,** s.73; **Alpar,** s.6; **İzgi,** s.88, **Çavuş,** (2016), s.1495.

107 Hastalık veya analık yardımları, yaşlılık yardımları, ölüm yardımları, iş kazalarıyla meslek hastalıkları halinde yapılan yardımlar, ölüm ödenekleri, işsizlik yardımları ve aile yardımlarıdır.

Kurumun bulunduğu ülkeden başka bir sözleşmeye taraf ülkede ikamet etmiş olmaları yüzünden haklarının azaltılamayacağı, değiştirilemeyeceği, durdurulamayacağı ve kesilemeyeceği belirtilmiştir.

"Çeşitli Yardımlara İlişkin Özel Hükümler" başlıklı bölümde yer alan 1. Kısım (Hastalık ve Analık), 2. Kısım (Malulluk, Yaşlılık, Ölüm Aylıkları), 4. Kısım (Ölüm Ödenekleri), 5. Kısım (İşsizlik), 6. Kısım (Aile Yardımı) için ilk maddelerinde özel düzenleme yapılarak her biri için ayrı ayrı hizmetlerin birleştirilmesi öngörülmüştür. Sözleşmenin taraflarından birinin mevzuatına uygun şekilde yardım hakkının doğması, korunması veya yeniden kazanılması, sigortalılık sürelerinin tamamlanması şartına bağlı ise bu mevzuatı uygulayan Kurum, bu amaçla gerektiğinde sürelerin birleştirilmesi için diğer sözleşmenin tarafı ülkelerdeki geçen sigortalılık sürelerinin birleştirilmesini isteyebilir ve kendi sigortalılık süresi gibi dikkate alınır. Bu düzenleme sözleşmeye taraf ülkelerdeki geçen sigortalılık sürelerinin tek bir ülkede geçmiş gibi değerlendirilmesi, serbest dolaşımın sağlanması ve sosyal güvenlik hakların korunması bakımından önemlidir[108].

- Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi

Göçmen İşçilerin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi[109], sözleşmeye taraf ülkelerin göçmen statüsündeki işçilerinin ve aile bireylerinin sosyal refahlarını korumayı amaçlamıştır. Göçmen işçi kavramı, sözleşmenin 1. maddesinde sözleşmenin tarafı olan ülkelerden birinde ücretli iş görmek için oturmasına izin verilen diğer bir sözleşme tarafı ülkenin yurttaşını ifade etmektedir. 18. maddede ise sosyal güvenlik hakları koruma altına alınmış olup sözleşme tarafı ülke, kendi topraklarında bulunan göçmen işçi ve aile bireylerine sosyal güvenlik alanında kendi mevzuatı, sözleşme tarafları

---

108 **İzgi,** s.88.

109 Göçmen işçilerin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi, 25 Kasım 1980 tarih ve 8-2006 sayılı Bakanlar Kurulu kararı 01.05.1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir, RG: T:27.01.1981, S:17233, <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/105-gocmen-iscilerin-hukuki-statusu-avrupa-sozlesmesi/#:~:text=T%C3%BCrkiye%2C%20S%C3%B6zle%C5%9Fmeyi%2024%20Kas%C4%B1m%201977,say%C4%B1l%C4%B1%20Resmi%20Gazete'de%20yay%C4%B1mlanm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.>, s.e.t. 26.04.2022.

arasındaki ikili veya çok taraflı sözleşmeler uyarınca kendi yurttaşları ile eşit muamelede bulunmayı üstlenmiştir[110]. Ayrıca göçmen işçilerin ve aile bireylerinin daha önce başka ülkelerde edindikleri haklarının ve kazanılmış istihkaklarının korunmasını da güvence altına almıştır.

- Milletlerarası Nakliyat İşlerinde Çalışan İşçilerin Sosyal Güvenliğine Mütedair Avrupa Sözleşmesi

Milletlerarası Nakliyat İşlerinde Çalışan İşçilerin Sosyal Güvenliğine Mütedair Avrupa Sözleşmesi[111], milletlerarası nakliyat işlerinde çalışan işçilerin kendi ülkeleri dışında başka bir sözleşme tarafı ülkede bulunduğu esnada hastalık, iş kazası, meslek hastalığı ve ölüm halleri nedeniyle sosyal güvenlik yardımına muhtaç olması durumunda bu haklarının himaye edilmesi zorunluluğundan yola çıkarak birtakım koruyucu düzenlemelere yer verilmiştir.

b. İki Taraflı Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri

Çok taraflı sözleşmeler ile başka ülkelerde çalışan kişilerin sosyal güvenlik haklarının genel ilkeleri belirlenmiş, uygulama usul ve esasları ise daha ayrıntılı şekilde iki taraflı sosyal güvenlik sözleşmeleri ile düzenlenmiştir[112]. Herhangi bir ülke ile ikili sosyal güvenlik sözleşmesini imzalanmasındaki temel amaç, bu ülkelerde bulunan vatandaşlarımızın çalışmalarının Türkiye tarafından tanınmasıdır[113]. Sosyal güvenlik hakkını kapsayan iki taraflı sosyal güvenlik sözleşmeleri, Anayasanın 90. maddesine göre kanun hükmünde sayılarak otuz dört ülke[114] ile imzalanmak suretiyle yürürlüğe girmiş ve yurtdışı borçlanmaları açısından da uygulama esaslarını düzenleyen önemli bir kaynak olmuştur[115].

---

110 **Güzel/Okur/Caniklioğlu,** s.40; **Ruhi/Toker,** s.835.

111 RG: T:22.12.1960, S:10687. **Şen,** s.341.

112 **Akın,** s.954; **Korkusuz/Uğur,** s.34.

113 **Tütüncüoğlu,** , s.28.

114 İkili Sosyal Güvenlik Sözleşmesi imzalanmış ülkeler ile ilgili ayrıntılı bilgi için <https://www.csgb.gov.tr/digm/contents/dis-iliskiler/ikili-anlasmalar/sosyalguvenlikanlasmalari/>, s.e.t. 25.04.2022.

115 **Canbolat,** s.2259; **Levent,** s.319; İkili Sosyal Güvenlik Sözleşmelerinin metinlerine ulaşmak için **Ergin, Hediye** (2008) Türkiye'nin İmzaladığı İkili Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri, 1. Baskı, İstanbul, Legal.

İki taraflı sosyal güvenlik sözleşmeleri ile sağlanan haklardan sözleşmeyi imzalayan tarafların vatandaşları ve bunlara eşit sayılan kimseler ile bakmakla yükümlü oldukları aile bireyleri ve ölümleri halinde geride kalan hak sahipleri yararlanabilecektir[116]. Yapılacak bu sosyal güvenlik sözleşmeleriyle yurtdışında bulunan vatandaşların çalıştıkları ülkenin vatandaşları ile aynı hak ve yükümlülüklere sahip olması, her iki ülkedeki hizmetlerinin birleştirilerek sosyal risklere karşı haklarının korunması, çalıştıkları ülkedeki kazandıkları haklardan, kendi ülkelerine dönmeleri halinde de yararlanabilmeleri amaçlanmıştır[117].

Sosyal güvenlik sözleşmelerinin tarafı olan ülke mevzuatlarında değişiklikler olması, hatta sözleşmenin akdedildiği tarihte yürürlükte olan taraf ülke mevzuatının yürürlükten kalkması, sözleşmenin uygulanmasını engellemeyecektir. İki taraflı sosyal güvenlik sözleşmesinin imzalandığı tarihte yürürlükte olan 506, 1479, 2925, 2926 ve 5434 sayılı Kanunlar, 5510 sayılı Kanun ile yürürlükten kalkmış olmasına rağmen sözleşmenin uygulanmasına engel oluşturmamaktadır[118].

II. YURTDIŞI HİZMET BORÇLANMA İŞLEMLERİNDE SİGORTA BAŞLANGICININ BELİRLENMESİ VE BUNA İLİŞKİN YARGITAY KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

A. YURTDIŞI HİZMET BORÇLANMA İŞLEMLERİNDE SİGORTA BAŞLANGICININ BELİRLENMESİ

Sigorta başlangıcı, sigortalının aylığa hak kazanacağı zamanın belirlenmesi açısından önemli bir yere sahiptir. 4447 sayılı Kanunun 17. maddesiyle 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa geçici 81. madde eklenmiş ve yaşlılık aylığı talep koşullarının varlığı için kademeli uygulanmaya başlanmıştır.

---

116 <https://www.csgb.gov.tr/digm/contents/dis-iliskiler/ikili-anlasmalar/sosyalguvenlikanlasmalari/>, s.e.t. 25.04.2022

117 **Hekimler,** s. 141; **Sümer,** s.23; **Tuncay/Ekmekçi,** s.76; **Arıcı,** s.682; **Tan,** s.134; **Andiç/Andiç,** s.32.

118 **Tan,** s.134.

4759 sayılı Kanunun[119] 3. maddesiyle 506 sayılı Kanunun geçici 81. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa Mahkemesince iptal edilen (B) bendi ile (C) bendi yeniden düzenlenmiştir. 1479 Sayılı Kanuna göre 4447 sayılı Kanun ile getirilen geçici 10. madde ile kademeli yaş uygulaması getirilmiştir. Anayasa mahkemesi tarafından iptal edilmeyen kısımlarına göre 08.09.1999 tarihinden önce sigortaya girmiş olanların kadınlarda 50, erkeklerde 55 yaş ve 15 yıl prim gün sayısından hangisi sonra gerçekleşirse, gerçekleşme tarihine göre kadınlarda 50-56 yaş ve erkeklerde 55-58 yaş arasında yaşlılık aylığına hak kazanmak mümkündür. Yurtdışı hizmet borçlanma işlemlerinde sigorta başlangıcının belirlenmesi bu sigortalılar yönünden önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrası 4759 sayılı Kanun ile geçici 10. maddede yapılan değişiklik ile kademeli yaş getirilmiştir.

Yapılan yasal değişikliklerle birlikte yurtdışı borçlanmasında yurtdışında bulunan sürelerin hangi sigortalılık başlangıcı esas alınarak mal edileceği, sigortalının yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları açısından önem arz etmektedir.

B. YARGITAY KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Genel Olarak

Yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarının sigorta başlangıcının tespiti, 3201 Sayılı Kanunun 5. maddesine göre yapılmaktadır. Maddenin ilk düzenleniş hali ve sonraki dönemde ortaya çıkan yasal değişiklikler, ikili sosyal güvenlik sözleşmelerinin ulusal hukuktaki yeri ve önemi ile birlikte değerlendirildiğinde sigorta başlangıcının belirlenmesinde ortaya çıkan sorunlar, Yargıtay kararlarına konu olmuştur. Yargıtay verdiği kararlarla sosyal güvenliğin amacına uygun şekilde sosyal risklere karşı güvencenin genişletilmesine yardımcı olmuştur.

[119] Sosyal Sigortalar Kanunu, Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 23.05.2002 tarihinde kabul edilmiş ve RG: T:30.06.2002, S:24772 yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2. 3201 sayılı Kanun

Yurtdışındaki çalışılan sürelerin tespitinde, bu durumu belirten ve istek sahibinin ibraz edeceği ispata yarar belgeler dikkate alınırken; ev kadınlarında, pasaportundaki kayıtlı bulunan tarihler arasındaki son tarihten geriye doğru olmak üzere gün sayıları esas alınacaktır. Bu tespit yapılırken 1 yıl 360 gün, 1 ay 30 gün olarak hesaplanır. Maddede sosyal güvenlik kanunlarına tabi hizmeti olan ve olmayanlar açısından sigortalılığın başlangıcı farklı şekilde düzenlenmiştir.

Sosyal güvenlik kanunlarına tabi hizmetleri olanların, borçlandıkları gün sayısı, prim ödeme gün sayıları ile birlikte fiili hizmetlerine eklenir. Sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki süreler borçlanılmış ise, sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülür. İstek sahiplerinin sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi hizmeti yoksa sigortalılıklarının başlangıç tarihi, borçlarını tamamen ödedikleri tarihten borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülen tarih olacaktır.

İkili sosyal güvenlik sözleşmesine taraf ülkedeki sürelerin borçlanılması durumunda sigortalılığın başlangıcı için uygulamanın nasıl olacağı Kanunda düzenlenmemiş, ancak yargı kararlarıyla belli bir uygulama birliği oluşmuştur.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, ikili sosyal güvenlik sözleşmesindeki hükmün Türkiye'deki sigortalılık başlangıcının belirlenmesinde dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir[120]. Başka bir kararda da sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi çalışması olmayan, tüm çalışmaları Almanya'da geçen kişinin Anayasa m.90/son gereği Türkiye Cumhuriyeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti arasında bağıtlanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin 29/4 maddesinin, 3201 Sayılı Borçlanma Kanununun 5/son maddesine göre uygulama önceliğinin bulunmasına, mahkemece sosyal güvenlik sözleşmesinin 29/4 maddesinin uygulanmasında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığından usul ve yasaya uygun yerel mahkeme kararının onanmasına karar vermiştir[121].

---

[120] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E: 2001/10-232, K: 2001/272, T: 21.03.2001, **Ocak,** s.317.

[121] Yargıtay 10.Hukuk Dairesi, E: 2001/7501, K: 2002/2693, T: 26.03.2002, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022.

3. 5754 Sayılı Kanun

Yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarının yurtdışında geçen sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesinde 3201 sayılı Kanunun 5. maddesinde yasal değişiklik yapılmıştır[122]. Yurt dışındaki sigortalılık sürelerinin tespitinde, sigortalılık sürelerini belirten ve istek sahibinin ibraz edeceği ispatlayıcı belgelerde kayıtlı bulunan tarihler arasındaki son tarihten geriye doğru olmak üzere gün sayıları esas alınacaktır. Yapılacak tespitte 1 yılın 360 gün, 1 ayın 30 gün olarak hesaplanacağına ilişkin ifade, maddenin ilk haliyle benzerdir.

Borçlanmanın hangi sigortalılık haline göre belirleneceğine ilişkin maddeye yeni fıkra eklenmiştir. Yurtdışı hizmet borçlanmasına ait süreler 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre hangi sigortalılık haline göre geçmiş sayılacağının belirlenmesinde; Türkiye'de sigortalılıkların bulunması durumunda borçlanma talep tarihindeki en son sigortalılık haline göre, sigortalılıklarının bulunmaması durumunda ise aynı Kanunun 4/1-b kapsamında geçmiş sigortalılık süresi olarak kabul edilecektir.

Değişiklik öncesi 3201 sayılı Kanunun 5. maddesinde sigortalılığın başlangıcının belirlenmesinde taraf olunan ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri ile ilgili bir düzenleme bulunmadığından yargı kararlarıyla şekillenmiştir. Yapılan yasal değişiklikle yeni fıkra eklenerek yargı kararlarının aksine bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre "…sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülkelerdeki hizmetlerini, bu Kanuna göre borçlananların, sözleşme yapılan ülkede ilk defa çalışmaya başladıkları tarih, ilk işe giriş tarihi olarak dikkate alınmaz..." hükmü son fıkra olarak eklemiştir. Sosyal Güvenlik Kurumu da 2011/48 sayılı Genelge ile bu düzenlemeden hareketle uluslararası sözleşmelere konulan başlangıç tarihlerini ilk işe giriş tarihi olarak değerlendirmeme yoluna gitmiştir[123].

Maddede yapılan değişiklik ve uygulamasını gösterir Genelge hükmü, Türkiye'nin taraf olduğu ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri ile çatışacak

---

[122] 5754 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 79. maddesiyle 3201 sayılı Kanunun 5. maddesi değiştirilmiştir, RG., T:08.05.2008, S:26870.

[123] **Demir, Vakkas** (2012) Esnaf, Sanayici, Tüccar, İşçi, Şirket Ortağı, Çiftçilerin Sosyal Güvenlik El Kitabı, 1. Baskı, Ankara, Adalet, s.307.

niteliktedir[124]. Anayasa'nın 90. maddesinde belirtildiği üzere Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve uluslararası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kanunla uygun bulmasına bağlıdır[125]. Usulüne uygun şekilde yürürlüğe konulan uluslararası antlaşmalar, kanun hükmüne sahiptir ve bunlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulması mümkün değildir[126]. Diğer bir ifadeyle; sözleşmenin onaylanması ile birlikte onaylayan ülke, sözleşmenin yükümlülüklerini yerine getirmeyi, sözleşmenin uygulanması ile ilgili iç hukukta gerekli yasal düzenlemeleri yapmayı ve denetimi de kabul etmiş olur[127].

Onaylanan Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmelerinin iç hukukumuzda düzenleme yapılmadan doğrudan uygulanması söz konusu değildir[128]. Anayasa'nın 90. maddesine eklenen düzenleme ile birlikte usulüne göre yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalar ile kanunların aynı hususta farklı hükümler içermesi durumunda

---

124 **Canbolat,** s.2264; **Ocak,** s.318.

125 Ayrıntılı bilgi için bkz. **Güzel, Ali** (1997) ILO Normlarının İç Hukuka Etkisi ve Türk İş Hukukunun Gelişmesine Katkısı, ILO Normları ve Türk İş Hukuku, Ankara, Kamu-İş, s.9; **Süzek, Sarper** (2021) İş Hukuku, 21. Baskı, İstanbul, Beta, s.96; **Tulukçu**, **N. Binnur** (2017) İş Güvencesi İşe İade, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s.57; **Taşkın, Ahmet,** (2011), Uluslararası Çalışma Örgütü ve ILO Sözleşmelerinin İç Hukuka Etkisi, Legal İSHGD, S:30, s.473; **Özdemir, Eda Manav** (2016) Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmelerinin Türk İş Hukukunda Uygulanması, Legal İSGHD, C:13, S:52, s.1957. Bu düzenlemenin istisnası aynı maddenin 2. ve 3. fıkralarında düzenlenmiştir, ayrıntılı bilgi için **Kaplan, E. Tuncay Senyen** (2019) Bireysel İş Hukuku, 10. Baskı, Ankara, Gazi, s.22.

126 **Sur, Melda** (2008) Sosyal Haklara İlişkin Andlaşmaların İç Hukukta Yeri, Devrim Ulucan'a Armağan, İstanbul, Legal, s.49; **Sur, Melda** (1995) İş Hukukunun Uluslararası Kaynakları, 1. Baskı, İzmir, s.50.

127 **Taşkent, Savaş (**2008) "ILO-Türkiye İlişkileri ve Belirli Sorunlar": Uçum, Mehmet (Editör), Devrim Ulucan'a Armağan, İstanbul, s.32; **Alpar**, ILO, s.240; **Korkmaz/Alp,** s.51.

128 87 ve 151 sayılı Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmelerinin onaylanmış olması memurların sendika kurmalarına imkân vermeyeceği, bunun için kamu görevlileri sendikaları için yasal düzenleme yapılması gerekmekte olup böyle bir yasa yürürlüğe girmezse sendikanın tüzel kişilik kazanması mümkün değildir, **Güzel,** ILO, s.28; **Süzek,** s.96; Yargıtay, 21.Hukuk Dairesi 09.04.20012, 2010/10507, 2012/5567, (Karar İncelemesi), **Gülmez, Mesut** (2013) Sözleşmeler Onay Kanunu ile Yürürlüğe Girmez, Bağlayıcılık Kazanmaz, Çalışma ve Toplum Dergisi, C.36, S.1, s.349.

ortaya çıkan uyuşmazlıklara uluslararası antlaşma hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir[129]. Türkiye'nin taraf olduğu ikili sosyal güvenlik sözleşmesinin bulunduğu durumlarda Anayasa'nın 90. maddesine göre sözleşmede yer alan hükümler temel haklara ilişkin olduğundan üstünlük tanınması gereklidir[130]. Yargıtay da verdiği birçok kararda bu hususa vurgu yapmıştır.

Yargıtay, davacının Almanya'da fiili çalışmasının başladığı, 02.03.1987 tarihinin ülkemizde sigortalılık başlangıç tarihi olarak kabulüne karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçe ile karar verilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğunu belirtmiştir[131]. Başka bir kararda davacının sigorta başlangıcının Almanya'da çalışmaya başladığı 27.04.1975 tarihinin Türkiye'de sigorta başlangıcı olarak tespiti talepli açılan davada davacının tescil tarihinin 27.04.1975 tarihine çekilerek 506 sayılı Kanunun geçici 81/c,b-a maddesinde düzenlenen yasal koşullar oluştuğundan 01.06.2009 tarihinden itibaren yaşlılık aylığı bağlanması gerektiğine ilişkin mahkeme kararının isabetli olduğuna karar vermiştir[132].

Alman Rant Sigorta giriş tarihinin Türkiye'de sigorta başlangıç tarihi olarak kabulü istemine ilişkin Yargıtay'ın bir başka kararına konu olan uyuşmazlıkta, 3201 sayılı Kanun ve Almanya ile imzalanmış olan Türk-Alman Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin 29/4. maddesi hükümlerine göre borçlanılan Almanya çalışma süresi bedelinin ödenmesi halinde, ait olduğu devrede dikkate alınarak tahsis istemi yönünden bir değerlendirmenin yapılması gerektiği, Yargı kararlarına göre davacının Alman Rant Sigortasına giriş tarihinin Türk Sigortasına giriş tarihi olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilerek davacının

[129] 07.05.2004, 5170 Sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun"un 7. maddesi ile eklenmiştir, **Gülmez, Mesut** (2010) "İş Hukuku Öğretisi ve Anayasa Madde 90/son Sorunu", Canbolat, Talat (Editör), Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan, C:1, İstanbul, Beta, s.363.

[130] **Canbolat,** s.2259; **Ocak,** s.319;

[131] Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, E: 2014/12445, K: 2014/15599, T: 30.06.2014, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022; aynı yönde Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, E: 2009/14160, K: 2010/10425, **Demir,** s.309.

[132] Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, E: 2010/930, K: 2011/2225, T: 15.03.2011, **Demir,** s.308.

hizmet başlangıcının Almanya'da çalışmaya başladığı 14/06/1986 tarihi olduğuna karar verilmiş ve anılan karar Yargıtay tarafından onanmıştır[133].

Sigortalılığın başlangıcının belirlenmesine yönelik Yargıtay'ın kararları istikrarlı olmakla birlikte borçlanılan sürelerin hangi aylara mal edileceği ve yaşlılık aylığı koşullarının nasıl belirleneceği konusunda farklı kararlar verdiği görülmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun önüne gelen bir uyuşmazlıkta davacının 3201 sayılı Kanun kapsamında Almanya'da geçen çalışmalarını Kuruma 22.11.2004 tarihinde ödediği, 4447 sayılı Kanunun 17 maddesi ile 506 sayılı Kanuna eklenen geçici 81 maddesinin yürürlüğe girdiği 08.09.1999 tarihinde Türkiye'de Sosyal Sigortalar Kapsamında sigortalı olarak çalışmasının ve borçlanma talebinin bulunmadığını, davacının yaşlılık aylığı bağlanma koşullarının 22.11.2004 tarihinde yürürlükte bulunan 506 sayılı Kanunun 60/A-b maddesine göre değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerektiği yönündeki bozma kararına uyulması gerekirken direnilmesinin hukuka aykırı olduğu yönünde verdiği karar[134] önceki uygulamanın devamı niteliğindedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, verdiği bir başka kararda ise ikili sosyal güvenlik sözleşmesinin ve sözleşmede başlangıç tarihinin sigortalılık başlangıç tarihi olarak kabul edileceğine dair bir düzenlemenin varlığı durumunda bu tarihin ülkemizde sigorta başlangıcı olarak tespitinin gerektiği ve yaşlılık aylığı talep koşulları bakımından geçici 81. madde uygulamasında gözetilmesi gerektiğini benimseyerek verilen yerel mahkemenin direnme kararını yerinde bulmuştur[135].

---

[133] Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E: 2014/3955, K: 2014/16384, T: 02.07.2014, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t.01.05.2022; aynı yönde Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E: 2011/18418, K: 2011/20014, T: 26.12.2011, **Ocak, Saim** (2012). Yurtdışı Hizmet Borçlanma Sürelerinin 5510 Sayılı Kanun'un m.4/1-a Hükmü Kapsamında Sayılıp Sayılmayacağı Sorunu, SİCİL İş Hukuku Dergisi, S:28, s.232.

[134] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E: 2009/21-309, K: 2009/322, T: 08.07.2009, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 06.05.2022

[135] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E: 2010/10-472, K: 2010/440, T: 29.09.2010, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 07.05.2022.

Kararı inceleyen CANBOLAT, "yurtdışı hizmet borçlanmasının da diğer borçlanma türlerinde olduğu gibi borçlanılan sürelerin sigortalılık süresinden sayılmasını ve ödenen primlerin de prim ödeme gün sayısı olarak kabulünü gerektireceğini, borçlanma işlemi sonradan yapılsa da niteliği gereği bu sürelerin sigortalılıkta geçirilmiş gibi işlem göreceğini, bunun doğal sonucu olarak da sigortalılığın başlangıç tarihinin sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayılarının borçlanılan süreye göre belirlenmesi gerektiğini" belirterek kararın isabetli olduğunu belirtmiştir[136]. Aynı kararı inceleyen OCAK da kararın isabetli olduğunu, sigortasız olarak geçirilen sürelerin daha sonraki bir tarihte borçlanmak suretiyle geçmişe etkili olarak sigortalılık bakımından değerlendirildiğini, sigorta başlangıcı ve sigortalılık yönünden dikkate alındığını, bunlara bağlı olarak da yaşlılık aylığının belirlenmesi için gerekli olan sigortalılık süresi, prim ödeme gün sayısı ve yaş koşulunun da etkilendiğini ifade etmiştir[137].

İncelemeye konu Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun kararına benzer başka kararlar da mevcuttur[138]. Karar, usul ve yasaya uygundur. Yaşlılık aylığı koşullarının var olup olmadığının belirlenmesinde sigortalılığın başlangıcı önemlidir. Yurtdışı hizmet borçlanmasının yapılması ile birlikte geçmişe etkili sonuç doğuracağı dikkate alındığında borçlanmanın yapıldığı tarihteki yasal durumun uygulanması hukuka aykırı olacaktır.

4. 6552 Sayılı Kanun

Sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülkelerdeki hizmetlerini, bu Kanuna göre borçlananların, sözleşme yapılan ülkede ilk defa çalışmaya başladıkları tarihin ilk işe giriş tarihi olarak dikkate alınacağına dair düzenlemenin Kurumun aksine yargı kararlarıyla farklı şekilde uygulanması nedeniyle 3201

136 **Canbolat,** s.2264.

137 **Ocak,** s.323.

138 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E: 2011/21-316, K: 2011/414, T: 15.06.2011, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 07.05.2022; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E: 2011/10-254, K: 2011/321, T: 18.05.2011, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 07.05.2022; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E:2011/21-761, K: 2012/58, T: 08.02.2012, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 07.05.2022.

sayılı Kanunun 5. maddesinin 5. fıkrasına aşağıdaki hüküm eklenmiştir[139]. Buna göre; "Ancak, uluslararası sosyal güvenlik sözleşmelerinde Türk sigortasına girişinden önce âkit ülke sigortasına girdiği tarihin Türk sigortasına girdiği tarih olarak kabul edileceğine ilişkin özel hüküm bulunan ülkelerdeki sigortalılık sürelerini borçlananların âkit ülkede ilk defa çalışmaya başladıkları tarih, ilk işe giriş tarihi olarak kabul edilir".

Düzenlemenin gerekçesinde; ikili sosyal güvenlik sözleşmelerinde açık hüküm bulunması durumunda yabancı ülkedeki ilk işe giriş tarihinin Türkiye'de ilk işe giriş tarihi olarak kabul edilmesi ve borçlanılacak sürelerdeki kayıtlı son tarihten geriye doğru borçlanma işleminin yapılması amaçlanmıştır. Yapılan değişiklik ile birlikte farklı uygulamalar ortadan kalmış ve yargı kararına paralel bir düzenleme yapılmıştır[140].

Yargı kararlarında ise yapılan değişiklik öncesi duruma benzer kararlar verildiği, Anayasa m.90/son gereği taraf olunan ikili sosyal güvenlik sözleşmesindeki hükmün üstün olduğu ve uygulanmasının gerektiği vurgulanmıştır[141]. Bu dönemde verilen kararlar, isabetli olup Anayasanın 90. maddesine ve yasal düzenlemelere uygundur.

Yargıtay'ın ikili sosyal güvenlik sözleşmesinde sözleşme tarafı olan ülkede ilk çalışmaya başladığı tarihin Türkiye'de sigorta başlangıcı sayılması yönünde açık bir düzenlemenin bulunmaması durumunda 3201 sayılı Kanun

---

[139] 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanunu 11.09.2014 tarih, 29116 sayılı RG'de yayımlanarak 29. maddesiyle 3201 sayılı Kanunun 5. maddesinin beşinci fıkrasına eklenmiştir.

[140] **Ertürk, Şükran** (2017) "Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2016": İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, İstanbul, Onikilevha, s.809. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E:2017/3083, K:2017/5748, T:13.09.2017, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 29.04.2022.

[141] Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E:2017/4116, K:2017/8720, T:07.12.2017, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022; aynı yönde Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E:2017/4511, K:2018/754, T:08.02.2018, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, E:2014/22903, K:2015/236, T:15.01.2015, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022.

kapsamında Türkiye'deki sigorta başlangıç tarihinden geriye doğru götürüleceği yönünde yerleşik kararları mevcuttur[142].

5. 7186 Sayılı Kanun

Yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarının yurtdışında geçen sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesinde, sigortalılığının başlangıcının belirlenmesine yönelik yaşanan sorunlar, zaman içerisinde yerleşik yargı kararlarına uygun yapılan yasal değişiklikler ile yeknesak hale gelmişken 7186 sayılı Kanunun 10. maddesiyle 5. maddeye eklenen son fıkra ile uygulama tümüyle değişmiştir[143].

Maddenin son fıkrasında yapılan değişikliğe geçmeden önce diğer değişikliklerden bahsetmek uygun olacaktır. 3201 sayılı Kanunun 5. maddesinin başlığı "Süre tespiti, sigortalılığın başlangıcı ve sürelerin değerlendirilmesi" olarak değiştirilmiştir. Ayrıca borçlanmanın hangi sigortalılık haline göre belirleneceğine ilişkin hüküm, 5754 sayılı Kanunla eklenen dördüncü fıkrada yeniden düzenlenmiştir. Herhangi bir ayrım yapılmaksızın yurt dışı hizmet borçlanmasına ait süreler 5510 sayılı Kanunun 4/1-b kapsamında geçmiş sigortalılık süresi olarak kabul edilecektir.

Maddeye eklenen son fıkra ile Türkiye'deki sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki sürelerin borçlandırılması hâlinde bu sürelerin 5510 sayılı Kanunun m. 41'de yer alan hükümler esas alınarak Türkiye'deki sigortalılık başlangıç tarihinden, Türkiye'de sigortalılık yok ise borçlanma tutarının tamamen ödendiği tarihten geriye götürülen sürelere ait ilgili aylara mal edilecektir.

3201 Sayılı Kanunun 5. maddesinin son fıkrasına benzer bir düzenleme ikinci fıkrada mevcuttur. İkinci fıkrada "sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki süreler borçlanılmış ise, sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülür". Eklenen son fıkra ile ikinci fıkrayı birlikte değerlendirdiğimizde aslında benzer bir düzenleme olduğu görülmektedir.

---

[142] Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E:2017/6547, K:2018/1249, T:20.02.2018, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022.

[143] 7186 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 10.07.2019 tarihinde, 30836 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

Kanun koyucunun ikinci fıkra hükmü varken neden benzer bir düzenlemeyi son fıkra olarak eklediği hususunda maddenin gerekçesinde de bir bilgi yer almamaktadır.

Yapılan yasal düzenlemenin uygulama usul ve esaslarını belirlemek için 2019/16 sayılı Genelge yürürlüğe girmiştir. 3201 sayılı Kanunda gerçekleştirilen düzenlemeler, 01.08.2019 (dahil) tarihi itibariyle yürürlüğe girmiş olup anılan tarihten bu yana yapılan iş ve işlemler aşağıdaki açıklamalar doğrultusunda yürütülmektedir. 2019/16 sayılı Genelgenin 4. maddesinde 3201 sayılı Kanunun 5. maddesinin son fıkrasındaki düzenleme aynen tekrar edilmiş ve akabinde uygulamasını gösterir örneklendirmeler yapılmıştır. İkili sosyal güvenlik sözleşmesinin varlığı durumunda sözleşmenin tarafı olan ülkede çalışmış ve çalıştığı ilk işe giriş tarihinin Türkiye'de ilk sigorta girişi olarak kabul edileceğine dair 5. maddenin beşinci fıkrası halen yürürlükte olmasına rağmen devamına eklenen yeni düzenlemenin nasıl uygulanacağı ve borçlanılan sürelerin hangi aylara mal edileceği önemli bir sorundur.

Borçlanılan sürelerin hangi aylara mal edileceğine ilişkin 2019/16 sayılı Genelgenin 4. Maddesinde Kanunun 5. maddesine eklenen son fıkra kapsamında 01.08.2019 (Dahil) tarihinden sonraki borçlanmalar, 01.08.2019 (Hariç) tarihinden önceki borçlanmalar için ise 08.05.2008 tarihinden önceki ve sonraki borçlanmalar olmak üzere tespitlerde bulunulmuştur. Genelgedeki düzenleme, sosyal güvenlik hakkını azaltıcı bir etkiye neden olmuştur. Buna göre; 01.08.2019 tarihinden sonra borçlanma talebinde bulunarak tebliğ edilen borçlanma tutarını ödemiş olanların borçlanılan süreleri ve bu sürelere ait prime esas kazançlarının ilgili aylara mal edilmesinde Kanunda yapılan değişiklik dikkate alınacaktır. 01.08.2019 (Hariç) tarihinden önceki borçlanmalarda, 08.05.2008 tarihinden önce borçlanma tutarını bu tarihten önce veya sonra ödemiş olanlardan, bu tarihten sonra yeni bir borçlanma yapmayanların kazançları, Kanunun 7. maddesi gereği 5754 sayılı Kanun değişikliğinden önceki kurallar çerçevesinde borçlanma yapılan aylara mal edilirken, 08.05.2008 tarihinden sonra borçlanma yapanların borçlanma miktarını ödedikleri tarihin 01.08.2019 tarihinden önce olup olmadığına bakılmaksızın borçlanılan süreler ve bu sürelere ait prime esas kazançların mal edilmesinde 5510 sayılı Kanunun 41. maddesi uygulanacaktır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bu dönemde verdiği bir karar önceki yargı kararlarının aynen korunduğunu göstermesi bakımından önemli[144] olup kanımca isabetlidir. Diğer yandan Yargıtay, ev kadınlarının borçlanmaya esas süresinin ikili sosyal güvenlik sözleşmesinde hüküm bulunsa dahi taraf ülke sigortasına giriş tarihinden geriye doğru mal edilemeyeceğine karar vermiştir[145]. Yine başka bir kararda ev kadını olarak geçen sürenin borçlanıldığı ve borçlanma bedelinin ödendiği, "analık koruma" olarak Almanya'da ranta tabi sürelerin bulunduğu, borçlanmaya konu sürelerin Almaya'da ranta tabi sürenin başlangıcından geriye götürülemeyeceğine karar vermiştir[146].

Borçlanma talebinde bulunan kişinin ev kadını olmasının sonuca bir etkisi olmamalıdır. Verilen kararlar, kendi içinde çelişkili olup kanımca kanuna aykırı olduğu gibi daha önceki verilen kararların dayanakları ile de örtüşmemektedir. Sigortalık başlangıcının tespiti ister ikili sosyal güvenlik sözleşmesine dayalı olarak yapılsın, ister Türkiye'de sigortalılıktan kaynaklansın, yapılması gereken sigortalılık başlangıcından önceki bir dönemin borçlanılması durumunda bunu ilk sigortalılığın başladığı tarihten geriye doğru mal edilmesi olacaktır. Önemli olan borçlanılan sürenin hangi döneme ilişkin olduğu ve sigortalılığın başlangıcının belirlenmesidir. Bu koşullar altında borçlanmaya esas sürenin hangi döneme mal edileceğini belirlemek yeknesak bir uygulama sağlayacaktır.

SONUÇ

Kanunun 5. maddesine eklenen son fıkra uygulamayı değiştirecek niteliğe sahip değildir. İkinci fıkraya benzer şekilde kaleme alınmış olan son fıkranın hangi gerekçe ile getirildiği de belirtilmemiştir. 5. maddenin dördüncü fıkrası halen yürürlüktedir. Aynı madde içerisinde yer alan düzenlemeleri birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Kanun koyucunun aksi yönde

144 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E:21-1720, K:2021/892, T:01.07.2021, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t. 05.05.2022.

145 Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E:2020/11274, K:2021/8471, T:17.06.2021, Kişisel Arşiv; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E:2018/5190, K:2020/2350, T:12.03.2020, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t. 05.05.2022.

146 Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, E:2018/5190, K:2020/2350, T:12.03.2020, Kişisel Arşiv.

iradesinin mevcut olması durumunda dördüncü fıkranın da değiştirilmesi veya tümüyle kaldırılması gerekeceği açıktır. Her iki fıkra hükmünün birlikte değerlendirilmesi durumunda 2019/16 sayılı Genelgedeki borçlanmanın hangi döneme mal edileceğine ilişkin hüküm, maddenin düzenleniş amacına ve sosyal güvenliğin temel ilkelerine uygun değildir.

Yargıtay kararlarında, sigortalılık başlangıcının belirlenmesine yönelik uyuşmazlıklarda sosyal güvenlik hakkını gözeterek ve sosyal güvenliğin ruhuna uygun şekilde ikili sosyal güvenlik sözleşmelerinde "bir kimsenin Türk sigortasına girişinden önce sözleşmeye taraf ülke sigortasına girmiş bulunması durumunda bu sigorta girişinin Türk sigortasına giriş olarak kabul edileceğine ilişkin" hükmün varlığı halinde taraf ülke sigortasına girişinin Türk sigortasına giriş olarak kabul edileceğini istikrarlı şekilde belirtmektedir. Maddenin 4. fıkrasının 6552 sayılı Kanun kapsamında yeniden düzenlenmesinin nedeni de budur[147]. Bu madde hükmü yürürlükte olduğu sürece uygulamada farklılığın bulunması da mümkün değildir. Son eklenen fıkra 5510 sayılı Kanunun 41. maddesine atıf yapmak suretiyle iki fıkranın tekrarı niteliğindedir.

Sigortalılık süresi, sigortalılığın başladığı tarih ile sigortalının tahsis talebinde bulunduğu tarih arasında geçen süredir. İkili sosyal güvenlik sözleşmesinde bir kimsenin Türk sigortasına girişinden önce sözleşmeye taraf ülke sigortasına girmiş bulunması durumunda bu sigorta girişinin Türk sigortasına giriş olarak kabul edileceğine dair düzenlemenin bulunması halinde sözleşme hükmüne göre, sözleşmede hüküm bulunmaması durumunda ise 5510 sayılı Kanunun 41. maddesi kapsamında Türkiye'deki sigortalılık durumu dikkate alınarak sigortalılığın başlangıcı belirlenecektir.

Borçlanma süresinin hangi aylara mal edileceği ise sigortalılık başlangıcının tespiti ile mümkündür. Sigortalılık başlangıcından önceki dönemin borçlanılması durumunda sigortalılık başlangıcından geriye doğru götürülmesi sosyal güvenlik hukukunun ruhuna uygundur. 5. maddede sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki süreler borçlanılmış ise, sigortalılığın başlangıç tarihinin, borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürüleceği düzenlenmiştir. Borçlanma, geriye etkili sonuç doğurmaktadır. 5510 sayılı

147 Ayrıntılı bilgi için s.31 vd.

Kanunun 41. maddesine göre Türkiye sigortalılık girişinin bulunduğu durumda borçlanılan sürenin sigorta başlangıcından geriye doğru mal edilmesinin altında yatan neden de budur.

Yaşlılık aylığı koşulları da sigortalılık başlangıç tarihindeki yürürlükte olan yasal düzenlemelere göre belirlenecektir. Genelgenin farklı tarihlere göre farklı uygulamalar belirlemesi Kanuna aykırı olmakla birlikte aynı dönemleri borçlanan kişilerin farklı borçlanma tarihlerine göre farklı hukuki sonuçlarla karşı karşıya kalması, sosyal güvenlik hakkının ruhunu zedelemekte ve eşitsizliklere neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

Akın, Şimşek (2008) Yurtdışı Borçlanma ve 3201 Sayılı Kanunun Uygulanması, Vergi Raporu Dergisi, S:105, s.96-100.

Akın, Levent (2005) "4958 Sayılı Yasa ve Anayasa Mahkemesi Kararının Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına Etkileri": Uçum, Mehmet (Editör), A. Can Tuncay'a Armağan, 11. Baskı, İstanbul, Legal, s.953-998.

Algan, Bülent (2007) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakların Korunması, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Alpar, M. Bülent (2000) ILO Sosyal Güvenlik Nihai Raporu ve Gerçeklesen Değişiklikler, Kamu-İş Dergisi, C:5, S:4, Ankara, s.1-16.

Andiç, Seda/ANDİÇ, Bilgehan (2013) Yurtdışı Hizmet Borçlanması Uygulamasının Değişim Süreci ve Uygulamanın Değerlendirilmesi, Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, S:88, s.25-34.

Aras, Ahmet (2010) Yurtdışı Hizmet Sürelerinin Borçlanılmasına Genel Bir Bakış ve Borçlanma Şartları, -I-, Çözüm, S:98, s.275-282.

Arıcı, Kadir (1998) Son Tasarı Işığında, Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşlarına Devletin Sosyal Güvenlik Sağlama Yükümlülüğü, Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:6, S:1-2, s.677-703.

Başterzi, Fatma (2006) Yaşlılık Sigortası, 1. Baskı, Ankara, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.

Başterzi, Süleyman (2002) "Yurt Dışı Hizmet Borçlanmasında "Yurda Kesin Dönüş Koşulu", Kamu- İş, C:6, S:4, s.271-300.

Bektaş, Özlem Bal (2016) İşsizlik Sigortası, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Bilgin, A. Aslı (2010) "İşçilerin Serbest Dolaşımı": Akçay, Belgin/Özçelik, Gülüm Bayraktaroğlu (Editörler), Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği: Serbest Dolaşım ve Politikalar, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Can, Hacı (2009), Avrupa Birliğinin Kurucu Andlaşmaları, 1. Baskı, Ankara, Adalet.

Canbolat, Talat (2011) "Yurtdışı Hizmet Borçlanması Yapanlar da Kademeli Geçişten Yararlanır": Başterzi, Süleyman (Editör), Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan, C: II, s.2243-2265.

Çavuş, Ö. Hakan (2005) Yargı Kararları ve Sosyal Güvenlik Kurumu Uygulamaları Kapsamında Son Değişikliklerle Birlikte Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Çalışma Toplum Dergisi, C:4, S:1, s.35-76.

Çavuş, Ö. Hakan (2016) Sosyal Güvenlik Hakkı, Legal İSGHD, C:13, S:51, s.1479-1508.

Demir, Vakkas (2012) Esnaf, Sanayici, Tüccar, İşçi, Şirket Ortağı, Çiftçilerin Sosyal Güvenlik El Kitabı, 1. Baskı, Ankara, Adalet.

Diken, Mehmet Emre (2013) Türk Vatandaşlığını Kaybeden Kişiler Yurtdışı Borçlanma ile Emekli Olabilirler mi?, Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, S:88, s.81-87.

Dönmez, Birten/Kızıltaş, Gülen (2013) Gülen, Türk Vatandaşlığından İzinle Çıkanların 3201 sayılı Kanun Çerçevesinde Borçlanması, Sosyal Güvenlik Dergisi, S:1,s.132-145.

Erbaş, Coşkun (2010) "Sosyal Güvenlikte Alınan Yol ve Gelinen Son Nokta. 5510 Sayılı Yasada Değişiklik Öngören 25 Ekim 2007 Taslak Metin Üzerine Düşünceler ve Yargıtay Görüşü, 5510 Sayılı Yasaya Göre Malulluk- Yaşlılık Sigortası İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Yeni Gelişmeler": Milli Komite (Editör), Yargıtay 10. Hukuk Dairesi Onursal Başkanı Coşkun Erbaş'a Armağan Semineri, Ankara, On Ofset, s.121-167.

Erdoğan, Gülnur (2008) Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:77, s.123-165.

Ergin, Hediye (2008) Son Değişiklikler Işığında Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Legal İSGHD, C:5, S:18, s.551-592.

Ergin, Hediye (2009a) Zorunlu Göçe Tabi Tutulduktan Sonra Türk Vatandaşlığına Alınanların Yurtdışı Hizmet Borçlanmasından Yararlanması, Legal İSGHD, C:6, S:24, s.1464-1475.

Ergin, Hediye (2009b) Yurtdışı Hizmet Borçlanmalarında Son Gelişmeler, SİCİL İş Hukuku Dergisi, S:16, s.163-180.

Ertürk, Şükran (2017) Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2016, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, İstanbul, Onikilevha.

Gülmez, Mesut (2010) "İş Hukuku Öğretisi ve Anayasa Madde 90/Son Sorunu": Canbolat, Talat (Editör), Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan, C:1, 1. Baskı, İstanbul, Beta, s.303- 389.

Gülmez, Mesut (2013) Sözleşmeler Onay Kanunu ile Yürürlüğe Girmez, Bağlayıcılık Kazanmaz, Çalışma ve Toplum Dergisi, C:36, S:1, s.349-364.

Gülmez, Mesut (1998), **"**Geliştirilen İçeriği ve Etkinleştirilen Denetim Sistemi ile Yeni Avrupa Sosyal Şartı", Prof. Dr. Metin Kutal'a Armağan, TÜHİS, Ankara, s.327-358.

Günay, Cevdet İlhan (2020) İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Ankara, Yetkin.

Günay, Gülay/Boylu, Ayfer Aydıner/Bener, Özgün (2014) Kadınların Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Görüşleri, Sosyal Güvenlik Dergisi, S:1, s.35-58.

Güzel, Ali/Okur, Ali Rıza/Caniklioğlu, Nurşen (2021) Sosyal Güvenlik Hukuku, 19. Baskı, İstanbul, Beta

Güzel, Ali (1997) ILO Normlarının İç Hukuka Etkisi ve Türk İş Hukukunun Gelişmesine Katkısı, ILO Normları ve Türk İş Hukuku, Ankara, Kamu-İş, s.3-50.

Güzel, Ali/Ocak, Saim (2006) Yurtdışı Hizmet Borçlanmasına İlişkin Yeni Düzenlemeler ve Yargı Kararları Hakkında Genel Bir Değerlendirme, Legal İSGHD, C:3, S:12, s. 1309-1354.

Hekimler, Alpay (2015) Sosyal Politika Boyutuyla Türkiye-Almanya Sosyal Güvenlik Sözleşmesinin Sosyal Haklar Üzerine Etkisi, Legal İSGHD, C:12, S:47, s.45-77.

İzgi, Berna Balcı (2008) Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Son Gelişmeler, Çalışma ve Toplum Dergisi, S:1, s.85-106.

Kaplan, E. Tuncay Senyen (2019) Bireysel İş Hukuku, 10. Baskı, Ankara, Gazi.

Karakaş, İsa/Hançer, Bekir (2006) Tüm Yönleriyle Soru ve Cevaplarıyla/Açıklamalı- Gerekçeli Sosyal Güvenlik Reformu, 1. Baskı, Ankara, Türk Hava Kurumu.

Kılıçoğlu, Mustafa (2002) Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma, 1. Baskı, Ankara, Turhan.

Korkusuz, Refik/Uğur, Suat (2022) Sosyal Güvenlik Hukukuna Giriş, 8. Baskı, Ankara, Ekin.

Kuruca, Mustafa/Özdamar, Murat (2013) Tüm Yönleriyle Emeklilik, 2. Baskı, Ankara, Yaklaşım.

Laçiner, Hediye (2000), "Yurtdışı Hizmet Borçlanması ve Uygulama Sorunları", İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan, Kamu- İş Sendikası, Ankara, s.609-638.

Levent, Recep (2016) Yurtdışında Çalışan veya Bulunanlar ile Göçmenlerin Sosyal Güvenliği, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:116, s.315-334.

Ocak, Saim (2011), Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Yurtdışı Hizmet Borçlanması Hakkında 29.09.2010 Tarihli Kararın İncelenmesi, Çalışma ve Toplum Dergisi, C:29, S:2, s.311-324.

Ocak, Saim (2012) Yurtdışı Hizmet Borçlanma Sürelerinin 5510 Sayılı Kanun'un m.4/1,a Hükmü Kapsamında Sayılıp Sayılmayacağı Sorunu, SİCİL İş Hukuku Dergisi, S:28, s.232-241.

Okur, Ali Rıza (2006) Yurtdışı Hizmet Borçlanması ve Türk Vatandaşlığı Koşulu, Karar İncelemesi, Çalışma ve Toplum Dergisi, C:10, S:3, s.101-134.

Özdemir, Eda Manav (2016) Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmelerinin Türk İş Hukukunda Uygulanması, Legal İSGHD., C:13, S:52, s.1957-2006.

Ruhi, Ahmet Cemal/Toker, Ali Gümrah (2017) Türkiye Cumhuriyeti'nin Taraf Olduğu Milletlerarası Özel Hukuku İle İlgili Bazı Çok Taraflı Uluslar arası Sözleşmeler, 5. Baskı, Ankara, Adalet.

Sözer, Ali Nazım (1998) Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Türkiye'de Emeklilik İçin Borçlanmaları, Prof. Dr. Metin Kutal'a Armağan, TÜHİS, Ankara, s.629-640.

Sözer, Ali Nazım (2020), Yurtdışında Çalışan Türk Vatandaşlarının Türkiye'de Emeklilik Hakları: F. Almanya Örneğinden Bir Değerlendirme, Legal İSGHD, C:17, S:67, s.1087-1120.

Sur, Melda (1995) İş Hukukunun Uluslararası Kaynakları, 1. Baskı, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları.

Sur, Melda (2008) "Sosyal Haklara İlişkin Andlaşmaların İç Hukukta Yeri": Uçum, Mehmet (Editör), Devrim Ulucan'a Armağan, 1. Baskı, İstanbul, Legal, s.47-62.

Sümer, Haluk Hadi (2021) Sosyal Güvenlik Hukukuna Giriş, 2. Baskı, Ankara, Seçkin.

Süzek, Sarper (2021) İş Hukuku, 21. Baskı, İstanbul, Beta.

Şen, Murat (2003) Türkiye Cumhuriyeti'nin Onayladığı İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Alanındaki Çok Taraflı Uluslararası Sözleşmeler, Ankara, TÜHİS.

Talas, Cahit (1998) Türkiye'de Sosyal Güvenlik Düzeninin Bunalımı, Prof. Dr. Metin Kutal'a Armağan, TÜHİS, Ankara, s.641-647.

Tan, Namık (2016) Yurt Dışı Emeklilik Koşulları, İş ve Hayat Dergisi, C:2, S:4, s.125-137.

Taşkent, Savaş (2008) "ILO-Türkiye İlişkileri ve Belirli Sorunlar": Uçum, Mehmet (Editör), Devrim Ulucan'a Armağan, 1. Baskı, İstanbul, Legal, s.31-46.

Taşkın, Ahmet (2011) Uluslararası Çalışma Örgütü ve ILO Sözleşmelerinin İç Hukuka Etkisi, Legal İSHGD, C:8, S:30, s.451-490.

Topçu, Umut (2010), Yurtdışı Hizmet Borçlanması Yapabilmek İçin Borçlanma Tarihinde Türk Vatandaşı Olmak Zorunlu mudur?, Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, S:70, s.60-64.

Tuncay, Can/Ekmekçi, Ömer (2021) Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 21. Baskı, İstanbul, Beta.

Tulukçu, **N. Binnur** (2017) İş Güvencesi İşe İade, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.

Tulukçu, N. Binnur (2012) İş Hukukunda Dinlenme Hakkı, 1. Baskı Ankara.

Tütüncüoğlu, Fuat (2019) Yurtdışı Borçlanma Yurtdışı Emeklilik, 1. Baskı, Dorlion.

Urhanoğlu, İştar (2020) 3201 Sayılı Kanun'a Göre Yapılacak Yurt Dışı Hizmet Borçlanmasına Aylık Bağlama Koşulları, Sosyal Güvenlik Dergisi, C:10, S:2, s. 245-258.

Yılmaz, Volkan/Günseli, Sevda/Çakar, Burcu Yakut (2010), Türkiye'de Eşitsizlikler: Kalıcı Eşitsizliklere Genel Bir Bakış, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu, Buğra, Ayşe (Proje Danışmanı),

<https://spf.boun.edu.tr/sites/spf.boun.edu.tr/files/1439796553_turkiyede_esitsizlikler_spf.pdf>, s.e.t. 28.04.2022.

<https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa>, s.e.t. 24.04.2022.

<https://www.btk.gov.tr/upu> s.e.t. 29.04.2022.

<https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377270/lang--tr/index.htm>, s.e.t. 25.04.2022.

<https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377276/lang--tr/index.htm>, s.e.t. 25.04.2022.

<https://www.ihud.org/bilgi-notlari/ekonomik-sosyal-ve-kulturel-haklar-uluslararasi-sozlesmesi-ve-ek-protokolu-bilgi-notu>, s.e.t. 04.05.2022.

<https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/06turkish/TIntCovEcSocCulRights.pdf>, s.e.t. 05.05.2022.

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/81-gozden-gecirilmis-avrupa-sosyal-sart/>, s.e.t.25.04.2022.

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/105-gocmen-iscilerin-hukuki-statusu-avrupa-sozlesmesi/#:~:text=T%C3%BCrkiye%2C%20S%C3%B6zle%C5%9Fmeyi%2024%20Kas%C4%B1m%201977,say%C4%B1l%C4%B1%20Resmi%20Gazete'de%20yay%C4%B1mlanm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.>, s.e.t. 26.04.2022.

<https://www.csgb.gov.tr/digm/contents/dis-iliskiler/ikili-anlasmalar/sosyalguvenlikanlasmalari/>, s.e.t. 25.04.2022.

Y10.HD. E:2020/10858, K:2021/8027, T:10.06.2021, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 28.04.2022.

Y10.HD., E:2010/8194, K:2011/15524, T:21.11.2011, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t. 27.04.2022.

Y10.HD., E:2020/10858, K:2021/8027, T:10.06.2021, www.sinerjimevzuat.com.tr, s.e.t 28.04.2022.

Y.21.HD., E:2008/19823, K:2009/16654, T:21.12.2009, Kişisel Arşiv.

Y.10HD E:2020/4291, K:2021/8412, T:16.06.2021, Kişisel Arşiv.

Y.21.HD. E: 2009/824, K: 2010/6733, T: 06.05.2010, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 29.04.2022.

Y.21.HD. E: 2017/6097, K: 2018/1407, T: 19.02.2018, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 29.04.2022.

Y.21.HD. E: 2016/8143, K: 2016/13865, T: 07.11.2006, Kişisel Arşiv.

YHGK. E: 2001/10-232, K: 2001/272, T: 21.03.2001, **Ocak, Saim** (2011), Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Yurtdışı Hizmet Borçlanması Hakkında 29.09.2010 Tarihli Kararın İncelenmesi, Çalışma ve Toplum Dergisi, C:29, S:2, s.311-324.

Y.10HD. E: 2001/7501, K: 2002/2693, T: 26.03.2002, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022.

Y21HD. 09.04.20012, 2010/10507, 2012/5567, (Karar İncelemesi), **Gülmez, Mesut** (2013), Sözleşmeler Onay Kanunu ile Yürürlüğe Girmez, Bağlayıcılık Kazanmaz, Çalışma ve Toplum Dergisi, C.36, S.1.

Y.21HD. E: 2014/12445, K: 2014/15599, T: 30.06.2014, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022

Y.21HD. E: 2009/14160, K: 2010/10425, **Demir, Vakkas** (2012) Esnaf, Sanayici, Tüccar, İşçi, Şirket Ortağı, Çiftçilerin Sosyal Güvenlik El Kitabı, 1. Baskı, Ankara, Adalet.

Y.21HD. E: 2010/930, K: 2011/2225, T: 15.03.2011, **Demir, Vakkas** (2012) Esnaf, Sanayici, Tüccar, İşçi, Şirket Ortağı, Çiftçilerin Sosyal Güvenlik El Kitabı, 1. Baskı, Ankara, Adalet.

Y10.HD, E: 2011/18418, K: 2011/20014, T: 26.12.2011, **OCAK, Saim** (2012) Yurtdışı Hizmet Borçlanma Sürelerinin 5510 Sayılı Kanun'un m.4/1,a Hükmü Kapsamında Sayılıp Sayılmayacağı Sorunu, SİCİL İş Hukuku Dergisi, S:28, s.232.

Y.10HD. E:2014/3955, K:2014/16384, T:02.07.2014, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t.01.05.2022

YHGK. E:2010/10-472, K:2010/440, T:29.09.2010, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 07.05.2022.

YHGK. E:2009/21-309, K:2009/322, T:08.07.2009, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 06.05.2022

YHGK. E:2011/21-316, K:2011/414, T:15.06.2011, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 07.05.2022

YHGK. 2011/21-761, K: 2012/58, T: 08.02.2012, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 07.05.2022

YHGK. 2011/10-254, K:2011/321, T:18.05.2011, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 07.05.2022.

Y.10HD. E:2017/3083, K:2017/5748, T:13.09.2017, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 29.04.2022.

Y10.HD. E:2017/4116, K:2017/8720, T:07.12.2017, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022

Y10HD. E:2017/4511, K:2018/754, T:08.02.2018, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022

Y.21HD. E:2014/22903, K:2015/236, T:15.01.2015, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 01.05.2022.

Y.10HD. E:2017/6547, K:2018/1249, T:20.02.2018, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t 05.05.2022.

YHGK. E:21-1720, K:2021/892, T:01.07.2021, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t. 05.05.2022.

Y.10HD. E:2020/11274, K:2021/8471, T:17.06.2021, Kişisel Arşiv.

Y.10HD. E:2018/5190, K:2020/2350, T:12.03.2020, <www.sinerjimevzuat.com.tr>, s.e.t. 05.05.2022.

Y.10HD E:2018/5190İ K:2020/2350, T:12.03.2020, Kişisel Arşiv.